БYХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД YНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 157 (11755) | 1968 оной июлиин 6, суббото | Сэн 2 мүнгэн

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУГЛААН

Үсэгэлдэр Ленинэй орденто гүрэнэй оперо, балетдэй театр соо областной партийна эдэбхитэдэй суглаан боложо дүүрэбэ. Тэрэ суглаанда хабаадагшад «Республикын комсомолшууд болон залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриин байдал ба тэрэниие саашадань һайжа... ...лха хэмжээнүүд тухай» асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Түс асуудалаар КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. У. Модогоев** элидхэл хэһэн байна.

Суглаан дээрэ табигдаһан асуудалые зүбшэн хэ... сэлгэдэ КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэх... секретарь **В. Г. Бирюков**, КПСС-эй Түнхэнэй райкомой нэгэдэхи секретарь **А. Д. Таханов**, республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи профессионально-техническэ һуралсалай управлениин начальник **П. Ф. Томин**, КПСС-эй Кабанскын райкомой нэгэдэхи секретарь **В. И. Титов**, сэрэгэй алба хаагша **М. С. Масловский**, Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай партбюрогой секретарь **И. И. Осинский**, КПСС-эй Хэжэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь **Б. Д. Ангархаев**, Хяагтын аймагай Хүдэриин совхозой парткомой секретарь **Н. И. Якимов**, Загарайн аймагай Шулуутайн леспромхозой парткомой секретарь **И. П. Сараев**, КПСС-эй Баргажанай райкомой нэгэдэхи секретарь **В. П. Шабагоров**, Улаан-Үдын авиационно заводой парткомой секретарь **Г. Д. Бондаренко**, ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **М. Ф. Маханов**, революционно, дайшалхы ба ажалай алдар солын республиканска клубай түрүүлэгшэ **М. П. Хабаев** гэгшэд хабаадалсаһан байна.

Областной партийна эдэбхитэдэй суглаанда хабаадагшад хэлсэһэн асуудалаар дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа.

УКРАИНЫН КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

Агууехэ Ленинэй партиин дайшалхы отрядай нэгэн болохо Украинын ...унис партиин нэгэдэхи съездын нээгдэһэнһээ, Украинын Коммунис ...тиин байгуулагдаһанһаа хойшо 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Ук...ины бүхы коммунистнуудые, бүхы украин арадые Советскэ Союзай ...унис партиин Центральна Комитет халуунаар амаршална.

Ленинэй, манай партиин Центральна Комитедэй хүтэлбэри доро бай...улагдаһан Украинын Коммунис парти тэмсэлэй болон илалтын 50 жэлэй ...арта замые гаталан гараа. Большевик организацинуудаар толгойлог...он Украинын ажалшад Россин революционно пролетариат болон та...шадтай нэгэ зэргэдэ хаанта засагта, капитализмда эсэргүүгээр тэмсээ. ...ндан дайнай жэлнүүдэй үедэ хариин интервентнүүд болон дотоодын ...трреволюциһаа Агууехэ Октябриин туйлалтануудые хамгаалаа. Ородой ...он Украинын пролетариадай, манай Эхэ ороной бүхы ажалшадай аха ...гэй жагсаал, революционно уг зорилгын нэгэдэл тэдэнэй социальна ...он национальна талаараа сүлөөрэлгэдэнь шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн

Социализм байгуулгын замда орожо, украин арад совет арадуудай бү... дотор бодото эрхэ сүлөөтэй, национальна социалис гүрэн түрэтэй бо..., экономикын үзэгдөөгүй дэбжэлтэ, соёл культурын һалбаран мандал туйлаа.

Ленинэй национальна политикада үнэн сэхэ байдаг Украинын ком...истнууд интернационализмын үзэл сурталай мандан һалбархын тула ...ай социалис Эхэ ороной бүхы арадуудтай украин арадай хани бари..., аха дүүгэй нэгэдэлые бэхижүүлхэ талаар асари ехэ хүдэлмэри ...улаа.

КПСС-эй генеральна хараа шугамые бэелүүлхэдээ, Украинын партий... организацинууд троцкистнуудта, баруунай оппортунистнуудта, нацио...-хэлбэрилэгшэдтэ болон Лениндэ харша бусад бүлэглэлнүүдтэ эсэр...ээр шууд сэхээр тэмсээ. Тиихэдээ партиин нэгэдэлые, марксизм-ле...измын арюун сэбэр байлгые хамгаалаа.

Совет гүрэнэй хүгжэлтын бүхы шатануудта Украинын Коммунис пар...ронео индустриализацилгын, хүдөө ажахые коллективизацилгын, со...лис культурые хүгжөөлгын Ленинэй политикын зорилгонуудые бэе...үлгэдэнь КПСС-эй Центральна Комитедэй найдамтай түшэг тулгууринь ... байгаа. Украинын ажалшад коммунис манлайгаар толгойлогдожо, ма... ороной ород болон бусад аха дүү арадуудай туһаламжаар, Украинын ...-ые хүгжэнги хүдөө ажахытай, түрүү наука болон соёл культуратай, ...эн түгэс индустриальна социалис республика болгоо.

Манай ороной хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай, интелли...циин ажалай эршэ хүсэл, бүхы республикануудай аха дүүгэй туһалам...олбоол дайн сэрэгээр һандаргагдаһан ажахыгаа богонихон болзорой ...шада һэргээн байгуулха, тиигээд экономико болон соёл культураяа дэб...хэ талаар шэнэ туйлалтануудые туйлаха арга олгоо.

...үнөө Украинын коммунистнуудай 2 миллионһоо олон тоото отряд ...С-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар дүүр...эдэ, ниитын үйлэдбэриин ашаг олзые саашадань дээшэлүүлгэдэ, ара... ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэлгэ... олонниитын дунда үзэл бодолой-политическэ хүдэлмэриие шангадхал..., В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе ехэ амжалтатайгаар угтал... бэлдэлгэдэ республикынгаа хүдэлмэришэдэй, хүдөө ажахын ажалша... интеллигенциин зохёон байгуулхы эршэ хүсые шэглүүлнэ.

Украинын Коммунис парти агууехэ Ленинэй зааһан харгы замаар ...нэ республикануудай арадуудай аха дүүгэй эбдэршэгүй нэгэдэлэй ... соо Украинын ССР-эй арадые саашадаашье бата найдамтайгаар уда... ябаха, коммунис байгуулалтада шэнэ ехэ илалтануудые туйлаха ... Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет батаар ...эжэ байһанаа тодорхойлон мэдүүлнэ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ

БАГШАНАРАЙ БҮХЭСОЮЗНА СЪЕЗД

КОММУНИС ОБЩЕСТВЫН ЕРЭЭДҮЙН БАЙГУУЛАГШАДЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

Багшанарай Бүхэсоюзна съездын июлиин 4-нэй үглөөнэй заседани дээрэ нүхэд **Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, Ю В. Андропов, В. В. Гришин, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев** байлсаба.

Грузиин ССР-эй гэгээрэлэй министр **Т. В. Лашкарашвили** түрүүлэн үгэ абажа хэлэбэ. Тэрэнэй удаа гэгээрэлэй дээдэ һургуулинуудай ба научна эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай түрүүлэгшэ **Т. П. Янушковская**, Яхадай АССР-эй багша **Е. С. Окопешникова**, Киевскэ областиин Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **П. Л. Сиромаха** гэгшэд үгэ хэлээ.

Удаань съездын делегадууд болон айлшадаар халуунаар угтагдаһан, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь **Л. И. Брежневтэ** үгэ үгтэбэ. Тэрэнэй хэлэһэн үгэ ехэ һонирхолтойгоор шагнагдажа, нэгэтэ бэшэ альга ташалгаар дэмжэгдээ.

• • •

Съездын үдэшын заседани дээрэ Казахай ССР-эй гэгээрэлэй министр **К. А. Айманов**, СССР-эй дээдэ ба дунда тусхай мэргэжэлэй һуралсалай министр **В. П. Елютин**, СССР-эй культурын министр **Е. А. Фурцева**, Пярнугай (Эстони) дунда һургуулиин директор **Л. Ю. Соковиков**, Таджигай ССР-эй арадай һуралсалай министр **Р. Юсуфбеков**, СССР-эй композиторнуудай холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь **Т. Н. Хренников**, Ульяновск городой дунда һургуулиин директор **Н. В. Семин**, СССР-эй летчик-космонавт, Советскэ Союзай Герой, полковник **А. Г. Николаев** гэгшэд үгэ хэлээ. Тэрэшэлэн Румыниин гэгээрэлэй министрэй орлогшо **Т. Поп**, Чехословакиин гэгээрэлэй министрэй нэгэдэхи орлогшо **Ю. Седлак** гэгшэд съездые амаршалаа.

СССР-эй гэгээрэлэй министр **М. А. Прокофьев** түгэсхэлэй үгэ хэлэһэн байна. Съездын делегадууд арадай һуралсалай бүхы багшанар, хүдэлмэрилэгшэдтэ, Советскэ Союзай түрэлхид болон олонниитэдэ хандаһан хандалга баталан абаа.

КПСС-эй ЦК, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ бэшэг нэгэн дуугаар баталан абтаа.

Багшанарай Бүхэсоюзна съезд июлиин 4-нэй үдэшын заседаняар хүдэлмэреэ дүүргээ.

(ТАСС).

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Иимэ олон хүнэй ба хүндэтэй түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар зарлагдаһан багшанарай Бүхэсоюзна съезд—манай ороной ниитэ-политическэ ба культурна ажабайдалда тон ехэ үйлэ хэрэг болоно. Коммунис общество байгуулха ерээдүйн хүнүүд—бидэндэ бүлтандамнай, залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ эгээл хүндэтэй хэрэгые найдагдаһан совет интеллигенциин түлөөлэгшэд эндэ сугларанхай.

Коммунис партиин Центральна Комитет, Советскэ правительство таанадта халуун зүрхэнэй баяр хүргэн, танай съездын хүдэлмэридэ амжалта хүсэнэ.

Коммунис парти болон Советскэ правительство, манай бүхы арад һургуули ба совет багшада тон ехэ анхарал хандуулна. Манай орондо гэгээрэл гэжэ ажабайдалай нэгэ хубинь мүн. Хүнэй эрдэм ухаанай, тэрэнэй хараа бодолой үндэһэ һуури, шэнжэ шанарай бүридэлгэ имаггал һургуулиһаа эхи заха абана. Совет хүнэй түхэл тодорхойлдог бүхы шэнжэ шанар — тэрэнэй коммунис мэдэрэл, ажалда дуратай байлга, патриотизм, энэрхы сэдьхэл, интернационализмын үзэл бодол—һургуулинуудай сэхэ нүлөө ба эдэбхитэй хабаадалгаар бүридүүлэгдэнэ. Иигэжэ хэлэхэдэ ямаршье үлүү юумэн байхагүй.

Арадай гэгээрэлэй саашанхи хүгжэлтын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тулада таанад эндэ суглараат. Энэ хадаа гүрэнэй, ниитын ехэ удха шанартай хэрэг мүн. Мүнөө үедэ манай һургуули ямар байдалтайб, коммунис байгуулалтын мүнөө үеын тэрэнэй урда ямар зорилгонуудые табижа байһан тухай СССР-эй гэгээрэлэй министр нүхэр Прокофьевой элидхэл соо, мүн съездын делегадуудай хэлэһэн үгэ дотор хэлэгдэбэ. Эдэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ зуураа, таанадай съезд үнгэрһэн 50 жэл соо арадай гэгээрэлэй хүгжэлтын үрэ дүн гаргаһан болоно.

В. И. Ленинэй гар табиһан Совет засагай түрүүшын декредүүдэй дунда, амгалан байдал тогтоохо тухай, газар тухай, завод болон банкнуудые гүрэнэй мэдэлдэ абаха тухай декредүүдэй дунда арадай гэгээрэл тухай, үзэг бэшэг мэдэхэгүйе усадхаха ба бүгэдэ ниитын гэгээрэл тухай декредүүд байһан юм. Арадай гэгээрэл, багша тушаа саг үргэлжын анхарал хандуулжа байхые В. И. Ленин партиие уряалдаг байһан. Ёһотой һайн багшын бүлэ соо хүмүүжэһэн хадаа тэрэ багшын орёо хүшэр ажалые һайн мэдэдэг, хүндэлдэг, сэгнэдэг байгаа. «Арадай багшые буржуазна обществодо тэрэнэй хэзээдэшье байгаагүй, байхашьегүй хүндэтэй үндэр хэмжээндэ табиха» гэһэн зорилго В. И. Ленин дурадхаһан байна. Энэ заабаринь парти болон Совет гүрэнэй культурна политикын үндэһэ һууринуудай нэгэн болонхой.

Обороной ба арадай ажахые һэргээн бодхоолготой хамта, арадай гэгээрэлые тэдэ үдэрнүүдтэ залуу Совет республикын гурбадахи фронт гэжэ нэрлэдэг бэлэй. Арадуудай хани нүхэсэлэй ленинскэ политикын бата бэхи үндэһэ һуури дээрэ манай ороной национальна олон ондоо шэнжэ шанарые хараадаа абан, арадай гэгээрэл түрүүшынгээ үдэрһөө һуурижаһан ба хүгжэһэн гээшэ. Совет засаг олохон үндэһэ яһатанда гансахан һургуули үгөө бэшэ, урдань юушьегүй байһан тэдэниие үзэг бэшэгтэй болгоо.

Соёлой революци гээшэ социалис революциин таһаршагүй нэгэ хубинь болоо. Энэ хадаа обществын ухаан бодолдохи бодото революци болоо һэн. Тэрэ хадаа залуу республикын бүхы арадуудта урдын хамаг үетэнэй байгуулһан эрдэм бэлигтэ, соёл культурын баялигта хүртэхэ арга олгоо. Энэ революци болбол дэлхэйн соёл культурын хүгжэлтэдэ социалис шэнэ үе нээжэ үгөө. Совет гүрэндэ хэтдэһэн соёлой революциин удха шанар ба үрэ дүнгые бодотоор сэгнэхын тула капитализмһаа уг залгамжалан, гансахан үгытэй яduу бэшэ, үшөө дайнда һандаргагдаһан ороной бидэндэ хүртэһые һанаха хэрэгтэй. Тэрэ ороной арад зон соёл гэгээрэл ба эрдэм болбосоролой талаар гам хайрагүйгөөр дээрмэдэгдэһэн байгаа. Революциин урда тээхи России хүн зоной дүрбэнэй гурбан хуби уншажашье, бэшэжэшье шадахагүй байһан. Советскэ Союз бодото дээрээ бүгэдэ ниитээрээ эрдэм һургуулитай орон болонхой. Революциин урда тээхи энэ ехэ орондо дээдэ ба тусхай мэргэжэлэй дунда һургуулитай хүнүүд 300 мянга хүрэхэгүй байһан. Мүнөө таанадай мэргэжэлэй түлөөлэгшэд—багшанар—манайда хоёр миллион хахад. Хэрбээ һургуулиин хүдэлмэрилэгшэдэй хэлэдэгээр болоо һаа, иигэжэ хэлэхэдэ болоно: эгээл шанга багша болохо түүхэ «арадай гэгээрэлэй» предмедээр тон эрхим сэгнэлтэ табяа. Эрдэм болбосоролой ба соёл культурын орьёл өөдэ Советскэ Союзай шууд түргөөр хэһэн дабшалтада адли үльгэр жэшээ хүн түрэлтэн үшөө мэдээгүй юм.

Амжалта түгэлдэрөөр социалис революци бэелүүлһэн совет арадай үмэнэ айхабтар бэрхэшээлтэй зорилгонууд табигдаһан байна. Һандаргагдаһан промышленность һэргээн бодхоохо ба байгуулха, хүдөө ажахыгаа социализмын замда оруулха, обороноёо бэхижүүлхэ, гүрэнэйнгөө хүтэлбэриие заһан һайжаруулха хэрэгтэй һэн. Энэ хэрэгтэ нэн түрүүн хүнүүд, социализмын хэрэгтэ үнэн сэхэ хүнүүд, үзэг бэшэг мэдэхэ, эрдэм һургуулитай хүнүүд хэрэгтэй байгаа. Хэрбээ бидэнэр эдэ бүхы бэрхэшээлнүүдые дабан гараа халаа хамагай түрүүн манай орон тиимэ һургуулитай хүнүүдые, кадрнуудые хүмүүжүүлжэ шадаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ хэрэгтэ совет һургуулиин аша габьяа тон ехэ.

Дайн сэрэг соогуур Октябриин туйлалтануудые аршалан хамгаалһан, ажахыгаа дайнай үнэһэн соохоо һэргээн бодхооһон, манай экономическа хүсэ шадалые байгуулһан, эрдэм ухаанай орьёл өөдэ добтолһон ба замбуулинай дайдые шэнжэлгэдэ ниидэһэн геройнуудайнгаа баатаршалгые бидэ үндэрөөр сэгнэнэбди, нүхэдүүд. Энэ толотомо баатаршалгануудай зэргэдэ мүн багшын ажал табигдана. Тэрэ хадаа хүндэтэй, бүхы оюун ухаанай хүсые саг үргэлжэ гаргажа байха, сэсэн тэсэбэриин ба ехэ дурлалгын—үхибүүдтэ, арадтаа, өөрынгөө хэрэгтэ дуратай байлгын ажал мүн.

Энэ ажалай түлөө совет багшада манай партиин, бүхы совет арадай үмэнэһөө һайн һайханиие хүргэгдэнэ!

Олон багшанарта Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгоһон ушар хадаа манай багшанарай шэн габьяае бүгэдэ арадай үндэрөөр сэгнэжэ байһанай шэнэ гэршэ болоно. Шагналда хүртэгшэдые, тэдэнээр дамжуулан бүхы багшанарые өөһэдынь хүндэтэ ажалда иимэ ехэ сэгнэлтэ үгтэһэнтэйнь дашарамдуулан, үнэн зүрхэнһөө амаршалхыемни зүбшөөгыт!

Ушар ёһо мэдэрэн, уг зорилгынгоо ёһоор туйлагдаһан бүхы хүгжэлтөөрөө өөрынгөө ерээдүйе бэлэдхэдэг ба бүридхэдэг байһаараа социализм ондоо обществын байгуулалтаһаа онсо илгаатай. Энэ хэрэг гансахан түсэбүүдые зохёолго бэшэ юм. Тэрэ түсэбүүдтэй зохилдуулан оромнай мүнөөдэр ажахын комплекснуудые, промышленностиин шэнэ һалбаринуудые түсэблэн байгуулжа эхилнэ. Тэдэ барилгануудынь арад зондомнай таба гү, али арбан жэл болоод хэрэгтэй болохо. Гэбэшье хүнэй болбосорол ба ниитын харилсаануудтай, эрдэм ухаанай ба соёл культурын хүгжэлтэтэй холбоотой программанууд бага бэшэ удха шанартай. Тэдэ программанууд хадаа ойрын жэлнүүдтэ, мүн ерээдүйн бүри холо сагташье, Совет гүрэнэй түргэн, бүхы талын хүгжэлтэ хангаха ёһотой.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта).

ВНР-эй ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННА ДЕЛЕГАЦИИН СОВЕТСКЭ СОЮЗДА БАЙҺАН ТУХАЙ

КОММЮНИКЕ

...ПСС-эй ЦК-гай, Советскэ пра...льствын уряалаар июниин ...оо июлиин 4 хүрэтэр ВСРП-... ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь ...ш Кадар түрүүтэй Венгриин ...дай Республикын партийно-...ительственна делегаци хани ...ой албан хэрэгээр Советскэ ...зда айлшалаа гэжэ баталан ...һан коммюнике дотор хэлэг...

...енгриин партийно-правительст...а делегаци Москваһаа гадна, ...оград болон Таллинда хүрэ... байна.

...овет арадай ажабайдалтай та...саха үедөө, Венгриин делегаци ...а коммунис общество байгуул...хэрэгтээ совет ажалшадай туй...ан амжалтануудые, мүн тэдэ... венгр арадта үнэн зүрхэнэй ...зэгы дурлалтайгаар хандадаг ...ыень үндэрөөр сэгнээ. Аха ... венгр арадай түлөөлэгшэд ... хаанагүй хүндэтэй айлшад ...гээр хани халуунаар угтагдаа. Хоёр оронуудай партинууд бо... правительствануудай хүтэлбэ...гшэдэй хоорондо хэлсээнүүд ...оо. Эдэ хэлсээнүүд аха дүүгэй ... барисаанай болон бэе бэеэ ...олсолгын оршон байдалда үн...ээ. Хэлсээнүүдэй үедэ зүбшэг...эн бүхы асуудалнуудаар бүрин ...эн һаналтай байһаниинь элир...эгдээ.

Эдэ хэлсээнүүдтэ совет талаһаа ...СС-эй ЦК-гай Генеральна сек...арь Л. И. Брежнев, КПСС-эй ...-гай Политбюрогой гэшүүн, ...СР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. И. Воронов, КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. Катушев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо М. А. Лесечко, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко. Советскэ Союзһаа Венгриин Арадай Республикада байдаг элшэн сайд Ф. Е. Титов гэгшэд хабаадалсаа.

Эдэ хэлсээнүүдтэ Венгриин талаһаа Венгриин Хүдэлмэришэнэй Социалис партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Янош Кадар, ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Венгриин Революционно хүдэлмэришэн-таряашанай правительствын түрүүлэгшэ Ене Фок, ВСРП-гэй ЦК-гай секретарь Дьердь Ацель, ВСРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, Венгриин Революционно хүдэлмэришэн-таряашанай правительствын түрүүлэгшын орлогшо Матяш Тимар, ВНР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр Янош Петер, Венгриин Арадай Республикаһаа Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Йожеф Сипка гэгшэд хабаадалсаа.

СССР-тэ болон ВНР-тэ коммунизм, социализм байгуулалгын ябаса тухай, хоёр оронуудай мүнөө үеын хүгжэлтын эгээн шухала асуудалнууд тухай делегацинууд бэе бэедээ мэдээсэһэн байгаа гэжэ саашань коммюнике соо хэлэгдэнэ.

КПСС-эй XXIII съездын, ВСРП-гэй IX съездын хараалһан зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлжэ байһан ушар хоёр оронуудай экономикын, шэнэ эрдэм наукын ба соёл культурын шэнэ дэбжэлтэ хангана, мүн ажахыгаа эрхилэлгын гурим болоод арга методүүдые нарижуулан һайжаруулха, үйлэдбэриие бүри ашаг үрэтэй болгохо, ажалшадай һуудал байдал һайжаруулха, ниитын социалис харилсаануудые улам саашадань хүгжөөхэ, социалис демократиин үргэн ехэ арга боломжонуудые бүрин дүүрэнээр хэрэглэхэ хэрэгтэ һайнаар нүлөөлнэ.

Бии байгаа һайн дүй дүршэл хараадаа абажа, СССР-эй болон ВНР-эй арадай ажахые улам саашадань дэбжээхэ зорилгоор хоёр талын үндэһэ һуури дээрэ, Экономическа Харилсалгын Совет дотороо экономическа болон научно-техническэ харилсаа холбоо саашадаашье үргэдхэхэ, гүнзэгырүүлхэ байһанаа хоёр талануд батадхан мэдүүлһэн байна.

Хани барисаан, харилсан ажаллалга болон бэе бэедээ туһалалсалга тухай совет-венгр договорой үндэһэ һууринь бологшо марксизм-ленинизмын ба пролетарска интернационализмын гол ёһо гуримууд дээрэ хүгжэдэг Советскэ Союз болон Венгриин Арадай Республика хоёрой хоорондохи али бүхы талын хүгжэлтэ хадаа хоёр оронуудай арадуудай амин шухала аша туһада бүрин харюусаад, бүхы социалис хани барисаата оронуудай политическэ, экономическа, өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ һайнаар нүлөөлхэ байна.

Уласхоорондын байдал тушаа һанамжануудаа халан абалсаһан байна. Уласхоорондын оршондо ангиин тэмсэлэй бүри шангадалга, империалис эзэрхэг түримхэйшүүл болон хархис этэгээдүүдтэ эсэргүүгээр тэмсэдэг арадуудай эдэбхитэй бололго, тэдэнэй нягтаран жагсалга, социализмын, дэлхэйн хүдэлмэришэнэй болон коммунис хүдэлөөнэй, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүсэнүүдэй ажал ябуулгын улам бэхижэжэ байгаа нэгэдэл хадаа мүнөө үеын хүгжэлтын шухала шухала онсо илгаануудай нэгэниинь мүн болоно гэжэ хоёр тала сэгнээ гээд коммюнике дотор тэмдэглэгдэнэ.

Баатарлиг вьетнам арадые саашадаашье дэмжэхэ байһанаа, США-гай империалис эзэрхэг түримхэйшүүлые илахын тулада аха дүү Вьетнамай Демократическа Республикада хэрэгтэй болохо туһаламжа саашадаашье үзүүлхэ байһанаа эрид шиидэнгеэр хоёр тала мэдүүлээ. Америкын болон Вьетнамай түлөөлэгшэдэй хоорондо Парижда эхилһэн харилсаануудта делегацинууд шухала удха шанар олгоно. Тиигээд ДРВ-е бомбодолгые хүсэдөөр ба хэлсээнгүйгөөр болюулаад байбал, Вьетнамай асуудалые политическэ талаарнь гуримшуулха замуудые бэдэрэн олохын тулада таатай зохид эрхэ байдал тогтоохо һэн гэжэ делегацинууд тоолоно.

Эрхэ сүлөөгэй ба өөһэдынгөө гүрэнүүдэй газар уһанай бүрин бүтэн байхын түлөө, 1967 оной июниин 5-най урда тээ байһан хилээ эзэмдэгдэһэн араб газарнуудһаа Израилиин булимтарагшадай сэрэгүүдые хойшолуулангүй гаргахын түлөө, Израилиин империалис эзэрхэг түримхэй ябуулгын хойшолонгуудые усадхахын ба Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал политическэ талаарнь гуримшуулхын түлөө тэмсэжэ байгаа араб оронуудай арадуудтай нэгэн һаналтай байһанаа хоёр таланууд дахинаа мэдүүлээ.

Бухарестын деклараци соо тодорхойлон бэшэгдэһэн Варшавска договорто хабаадалсадаг социалис гүрэнүүдэй оруулһан дурадхалнууд, Европын коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай Карлова-Варада болоһон конференциин документнүүд хадаа Европодо аюулгүй байдал бэхижүүлхэ, амгалан ёһоор харилсан ажаллаха бодото үндэһэ һуури боложо үгөөд, Европын арадуудай амин шухала аша хэрэгүүдтэ харюусана гэжэ хоёр тала батаар этигэнхэй.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр тогтоогдоһон Европодохи гүрэнэй хилэнүүдые хубилашагүй гэжэ мэдэрхэ, бүхы немецүүдэй үмэнэһөө хэрэгүүдые шиидхэхэ гэһэн эрхэһээ ФРГ-гэй арсаха, бэеэ даанхай политическэ гурим мүн гэжэ Баруун Берлинэй мүнөөнэй онсо байдалые хүндэлхэ, Мюнхендэ баталагдаһан хэлсээе уг эхинһээнь абаад үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрхэ, ядерна буу зэбсэг тээшэ дугташажа байгаа Баруун Германиин ямаршье һэдэлгэнүүдтэ эсэргүүгээр тэмсэхэ гээшэ Европодо эб найрамдал ба аюулгүй байдал тогтоохо бодото үндэһэ һууринь болоно гэжэ коммюнике дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Ядерна буу зэбсэг дэлгэрүүлхэгүй тухай уласхоорондын договорто хоёр таланууд ехэ удха шанар олгоно. Энэ договорые баталаад байхада, ядерна буу зэбсэг яаралтайгаар бүтээлгэдэ эсэргүүгээр хэгдэдэг тэмсэлдэ, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ гүйсэдөөр хураахын, эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдые нягтаруулан жагсаахын түлөө тэмсэлдэ таатай зохид эрхэ байдал олгохо байна.

Социалис оронуудай аюулгүй байдалые хамгаалха найдамтай түшэг тулгуури бологшо Варшавын договорой организациие бэхижүүлхээр эрид шиидэнги байһан тухайгаа хоёр тала мэдүүлээ. Социалис хани барисаата оронуудай гадаадын политикые, эзэрхэг түримхэйшүүлдэ харюугай сохилто үгэхэ гэһэн политикые, арадуудай хоорондохи хани барисаанай политикые улам эдэбхитэй болгохо гэһэн зорилго урдаа табяад, уласхоорондын оршондо өөһэдынгөө ябуулгануудые саашадаашье тааруулан зохилдуулха байһан тухайгаа мэдүүлээ.

Уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэхи байдалые сэгнэхэдээ, хоёр партинуудай хараа бодолынь тон нэгэн адли гэжэ тэмдэглээд, энэ асуудалаар өөһэдынгөө хараа бодол ба ябуулгые саашадаашье зүбшэн хэлсэжэ байха эрмэлзэлтэй байһанаа батадхан харуулһыень КПСС-эй ба ВСРП-гэй түлөөлэгшэд ехэ хангалтатайгаар тэмдэглээ.

Марксистско-ленинскэ парти бүхэн национальна зорилгонуудаа шиидхэхэдээ, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй үмэнэ ехэ харюусалгатай байһанаа мэдэрэн ажалаа ябуулха, бүхы коммунис хүсэнүүдэй интернациональна нягта жагсаалые улам бэхижүүлхын тулада хүсэ шадалаа гамнаха ёһогүй гэжэ КПСС ба ВСРП нэгэн һаналтайгаар тоолоно.

Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөө алишье талаһаань бэлэдхэхэ, үнгэргэхэ гээшэ дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэлые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ гол шухала шата мүн болоно гэжэ хоёр тала батаар этигэнэ. Империализмда эсэргүү тэмсэлдэ мүнөө үеын бүхы революционно хүсэнүүдые нягтаруулан жагсаахын, өөһэдынгөө эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байгаа арадуудые дэмжэхын түлөө тэмсэлдэ энэ болохоёо байгаа зүблөөн шухала шата болохо юм гэжэ тэдэнэр батаар этигэжэ байһанаа мэдүүлээ. Коммунистнуудай уласхоорондын энэ хуралдаае амжалтатайгаар үнгэргэхын тулада аха дүү партинуудтай нягта холбоо барисаатайгаар КПСС ба ВСРП бүхы хүсэ шадалаа гаргаха юм.

Будапештдэ болоһон консультативна уулзалгын дүнгүүдые, тэрэшэлэн уласхоорондын зүблөөндэ бэлэдхэхэ тушаа аха дүү партинуудай удаань хамтааран хэһэн алхамуудые делегацинууд һайнаар сэгнэһэн байна. Тиихэ зуураа совет тала энэ хүдэлмэридэ ВСРП-гэй оруулһан ехэхэн хубитые хангалтатай гэжэ тэмдэглэнэ.

Социалис оронуудай бата нэгэдэлые бэхижүүлхэ, социалис болон өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ зорилгоор КПСС ба ВСРП саашадаашье хүсэ шадалаа гаргаха байна. Марксизм-ленинизмын гол ёһо гуримуудые хазагайруулжа байһан, империализмда эсэргүүгээр хэгдэдэг тэмсэлдэ, мүн Хитадтахи социализмын хэрэгтэ һаад хохидол ушаруулан, уласхоорондын коммунис хүдэлөөндэ һүйдхэхы хараа шугам ябуулжа байһан Мао Цзэ-дунай бүлэгэй балмад политикые аха дүү хоёр партинууд эрид шууд буруушаана.

СССР ба ВНР, КПСС ба ВСРП-гэй хоорондохи аха дүү ёһоной хани барисаа болон алишье талын харилсаа холбоо улам саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ партийно-правительственна делегацинуудай хоорондо болоһон хэлсээнүүд шухала оруулалта мүн болоо гэжэ коммюникегэй түгэсхэлдэ хэлэгдэнэ.

Венгриин Арадай Республикада хани ёһоор айлшалхыень Советскэ Союзай партийно-правительственна делегациие Венгриин партийно-правительственна делегаци уриһан байна. Энэ уряалыень совет тала баяр баясхалантайгаар хүлеэн абаа.

(ТАСС).

ХАНИ ЁҺОНОЙ АЯНШАЛГА

...КПСС-эй ЦК-гай, Советскэ правительствын уряа...ар июниин 27-һоо июлиин 4 хүрэтэр ВСРП-гэй ...-гай Нэгэдэхи секретарь Янош Кадар түрүүтэй ...нгриин Арадай Республикын партийно-правитель...енна делегаци хани ёһоной албан хэрэгээр Со...скэ Союзда айлшалһан байна.

...енгриин ба СССР-эй партинуудай, правитель...анууд хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо хэлсээнүүд ...оо. Эдэ хэлсээнүүд аха дүү ёһоной хани барисаа..., бэе бэеэ бүрин ойлгосолгын оршон байдалда ...рөө. Хэлсээнүүдэй үедэ зүбшэгдэһэн бүхы асуудалнуудаар бүрин нэгэн һаналтай байһаниинь элирхэйлэгдээ.

СССР ба ВНР, КПСС ба ВСРП хоёрой хоорондохи аха дүүгэй хани барисаа болон алишье талын харилсаа холбоо улам саашадань бэхижүүлхэ хэрэгтэ партийно-правительственна делегацинуудай хоорондо болоһон хэлсээнүүд шухала оруулалта мүн болоо гэжэ айлшалалгын дүнгүүд тухай коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Тус коммюнике түбэй болон республиканудай газетэнүүдтэ толилогдоно.

(ТАСС).

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУГЛААН

КОММУНИЗМЫН АГУУЕХЭ ХЭРЭГТЭ ҮНЭН СЭХЭ, БААТАР ЗОРИГТОЙ ТЭМСЭЛШЭДЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоевой элидхэлһээ

—«Комсомолые ударидаха талаар Красноярска хизаарай партийна организациин ябуулдаг хүдэлмэри тухай» асуудал тээсгэн партиин Центральна Комитет зүбшэн хэлсээд, энэ асуудалаар дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа һэн,—гээд элидхэлшэ хэлэбэ.

Комсомолые ударидаха талаар Красноярска хизаарай партийна организациин хүдэлмэридэ тохёолдоһон ехэ алдуу, дутагдалнуудые ЦК-гай тогтоол соо элирүүлэгдэһэн байгаа. Эдэ бүгэдэнь манайшье областной партийна организацида тохёолдодог гэжэ партиин областной комитедэй бюро тоолоно. Ушар иимэһээ областной партийна эдэбхитэдэй зүблөө тусгаар зарлажа, залуушуулай дунда ябуулагдадаг үзэл бодолой, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хаража үзөөд, һайжаруулха хэмжээнүүд тухай асуудал зүбшэн хэлсэхэ гэжэ обкомой бюро шиидэһэн байна. Тиигэхэдээ залуушуулые хүмүүжүүлгэ хадаа ниитэ партийна, гүрэн түрын удхатай, манай общественэ хүгжөөхэ хэрэгтэ мүнөөшье, ерээдүйншье сагта айхабтар ехэ удха шанартай хэрэг гэжэ партиин Центральна Комитедэй заабарие хараадаа абана.

МАНАЙ РЕВОЛЮЦИОННО САГТА ХҮРЭМЭ ЗАЛУУШУУЛЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

Совет общественэ хүгжэлтын бүхы үе шатануудта, манай партиин олон янзын бүхы ажал ябуулга хадаа залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ сусаршагүй анхаралаа хандуулжа байгаа, мүнөөшье хандуулжа байна. Коммунизмын агууехэ үзэл сурталда гүн гүнзэгыгөөр этигэдэг үетэнүүдые хүмүүжүүлэн болбосоруулһандаа партимнай омогорхохо ёһоороо омогорходог юм.

Совет арадай, Коммунис партиин хубисхалша, дайшалхы, ажалай һайн һайхан ёһо заншалаар комсомолшуудые, залуушуулые хүмүүжүүлхэ гээшэ шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн мүн. Партиин хэрэгтэ бэеэ үгэнги, үзэл бодолой талаар түгэс хүгжэнги, социалис Эхэ орондоо дурлатай, тэрэнээ аршалан хамгаалхаар бэлэн байхаар, социалис оронуудай ажалшадтай аха дүүгэй хани барисаанай, дарлагдажа, мүлжэгдэжэ байгаа бүхы ажалшадтай интернациональна хани барисаанай үзэлөөр хүбүүд, басагадые саашадаашье хүмүүжүүлхэ шухала гээд партиин XXIII съездын шиидхэбэринүүд соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Мүнөөнэй үе сагта—капитализм социализм хоёрой хоорондохи үзэл бодолой тэмсэлэй улам хурсадажа байһан үедэ — залуушуулай дунда ябуулагдадаг үзэл бодолой, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин улам ехэ удха шанартай болоһониинь ойлгосотой. Империализм, тэрэнэй гол гуламта болохо США хадаа политическэ болон үзэл бодолой тэмсэлые хурсадхаһанай ашаар социалис общественэ досооһоонь һандаргааха, тэрэнэй үзэл бодолой, политическэ жагсаалые эдэхэ гэһэн гол зорилго табина гээд партиин Центральна Комитедэй апрелиин Пленум дээрэ заагдаһан байгаа.

Империализмын пропагандын айхабтар ехэ аппарат хадаа социалис общественэ хубисхалша нангин үзэл бодолые буруушааха, бузарлаха һэдэлгэ хэнэ, буржуазна үзэл бодолой, буржуазна үзэл сурталай хоро шараар манай хүнүүдэй сэдьхэл бодолые хорлохо һэдэлгэ хэнэ. Тиигэхэдээ империалис пропаганда политическэ талаараа хатуужаагүй, үзэл бодолой талаар хүмүүжээгүй хүнүүдые нэн түрүүн өөһэдынгөө ашаа тусада хэрэглэхэ, урьхадаа оруулхые оролдоно. Иимэ хүнүүд үзэл бодолой хоро шарада орожо болохо, худал хуурмаг идхалгада үнэншэжэ болохо байна. Иимэ эрхэ байдалда дайсанай үзэл бодолтой эрид шууд тэмсэхэ, империализмын хорото аашануудые тодоруулан элирүүлхэ, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ гээшэ тон шухала удха шанартай болоод байна. Буржуазин зүгһөө табигдаһан элдэб эсын арга хэрэгсэлнүүдтэнь харюусажа, үзэл бодолой талаар тэмсэжэ шадахаар бүхы совет хүнүүдые, нэн түрүүн залуушуулые үзэл бодолой талаар хатуужуулха гээшэ шухала зорилго мүн гээд манай партитоолодог.

Тон түрүүн залуушуул гээд юундэ хэлэнэбибди гэхэдэ, ахамад үетэнэй түйлажа гараһан хубисхалша тэмсэлэй, хатуужалай бэрхэшээлтэй замаар манай залуушуул гараагүй байна бшуу. Энээниие хараадаа абангүй аргагүй. Эгээл иимэһээ залуу үетэнэй марксистско-ленинскэ үзэл бодолтой болохын тулада, ажабайдалай бүхы үйлэ хэрэгүүдые ангиин талаһаа хаража үзэхөөр, Коммунис партиин хэрэгтэ бэеэ үгэнгеэр хүмүүжүүлхын, үзэл бодолой талаар удхатүгэлдэрөөр залуушуулай ажаһуухын тулада хубисхалша ёһо заншалнуудые хэрэглэхэ гээшэ тон шухала байгаа.

Манай партиин элитэ ажал ябуулагшадай нэгэн, гайхамшагта большевик-пропагандист М. И. Калинин залуушуулда хандан, нэгэтэ иигэжэ хэлэһэн байдаг.

Үзэл бодолой талаар удха түгэлдэрөөр ажаһууха гээшэ үе сагайнгаа эгээл түрүү ангиин аша туһада ажаһууха гэһэн удхатай юм.

Коммунис үзэл бодол тухай тон ойлгосотойгоор, зохид соонь хэлэгдэнхэй. Өөһэдынгөө үдэр бүриин ажал хэрэгые коммунизмын илан мандахын түлөө хэгдэжэ байгаа бүгэдэ арадай тэмсэлтэй холбожо шадаха, олониитын жэгдэ алхасада өөһэдынгөө һуури олохо—иимэ үзэл бодолтойгоор залуушуулые хүмүүжүүлхэ шухала.

ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИ БҮХЭНЭЙ, КОММУНИСТ БҮХЭНЭЙ НАНГИН УЯЛГА

Ургажа ябаа үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хүдэлмэридэ парти өөрынгөө үнэн сэхэ, найдамтай туһалагша—ленинскэ комсомолдо саг үргэлжэ түшэглэдэг байна. Эгээл иимэһээ Красноярска хизаарай партийна организаци тушаа абаһан шиидхэбэри соогоо Центральна Комитет иигэжэ тэмдэглэнэ: «Комсомол тухай, коммунис байгуулалтада тэрэнэй дүүргэдэг үүргые саашадань дээшэлүүлхэ тухай үдэр бүри анхаран оролдохо гээшэ партийна организаци бүхэнэй, коммунист бүхэнэй нангин уялга мүн гэжэ тэдэнэр тоолохо ёһотой».

Партиин XXIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, манай республикын партийна организацинууд комсомолой организацинуудай хүдэлмэридэ, тэдэнээр дамжуулан залуушуулые үзэл бодолой талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ һаналаа табидаг болонхой. «Комсомолой организацинуудые партиин талаһаа ударидалга шангадхаха тухай» асуудалаар үнгэрэгшэ жэлэй июлиин 7-до баталан абтаһан КПСС-эй обкомой пленумэй шиидхэбэри энээндэ ехэ удха шанартай байһан юм.

Партиин обкомой пленум дээрэ энэ асуудал зүбшэн хэлсэһэнһээ хойшо жэл үнгэрбэ. Энэ үе соо областной комсомолой организаци ажал ябуулгаяа элитээр һайжаруулаа, залуушуулай дунда ябуулагдадаг хүдэлмэрээ шангадхаа, ажахы болон культурна байгуулалтада — предприятинуудта, колхоз, совхозуудта, һуралсалай газарнуудта—эдэбхи үүсхэлээ улам ехээр гаргадаг болонхой.

Энэ үе соо областной комсомолой организаци документ һэлгүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Энэ шухала хэрэг байгша оной апрельдэ дүүрэһэн байна. Тиигэжэ комсомолой эхин организацинууд эмхидхэлэй талаар бэхижээ.

Залуушуулай комсомолдо ороһон тоо, баримтанууд хадаа комсомолой организацинууд залуушуул хоёрой холбоо барисаанай бэхижэһэнэй гэршэ мүн. Хэрбээ 1966 ондо комсомолдо 10714 хүбүүд, басагад абтаһан һаа, 1967 ондо 16860 хүн, энэ жэлэй таба һара соо 7304 хүн абтаа. Хүдэлмэришэн залуушуулай дундаһаа комсомолдо орогшодой тоо олошороһон байна. Хэрбээ 1966 ондо республика дотор 1719 хүдэлмэришэн залуушуул комсомолдо абтаһан байгаа һаа, 1967 ондо 2622 хүн, энэ жэлэй таба һара соо 972 хүн абтаа.

Хүдөө нютагуудта үйлэдбэриин шиидхэхы газарта хүдэлдэг хүнүүд — механизаторнууд, һаалишад, ухэршэд комсомолдо олоор ороо. Мүн ажалшадай эрилтэ хангадаг газарнуудта һүүлэй үедэ комсомолшууд олоор хүдэлдэг болонхой.

Мүнөө областной комсомолой организацида 68 мянган хүбүүд, басагад тоологдоно.

Нёдондо эдыдэ, КПСС-эй обкомой VIII пленум дээрэ комсомолшууд болон залуушуулай ажахы болон культурна байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадажа байһан олон жэшээнүүд харуулагдаа һэн. Мүнөөшье тиимэ жэшээнүүдые олоор дурдажа болоно.

Республикын ямаршье промышленна предприятида залуушуул олоороо хүдэлжэ байдаг. Тиихэдэ олон предприятинуудта хүдэлмэришэдэй олонхинь залуушуул юм. Илангаяа шэнээр баригдаһан предприятинуудта эдэнэр олон. Промышленностьдашье, барилгадашье комсомолшууд, тэдэнэй жэшээгээр залуушуул түрүү юумэ үүсхэдэг, зохёон байгуулхы ажалай гайхамшагта жэшээ харуулдаг, хүдэлмэришэдэй эрхим ёһо заншалнуудые халан абадаг юм.

Промышленностьда ... залуушуулай олошоржо байһан, тэрэнэй үүргын улам ехэ боложо байһан ушар хадаа миин өөрөө ерэһэн хэрэг бэшэ юм ааб даа. Залуушуулай эдэбхи үүсхэлэй улам ургажа байһан ушар хадаа партийна болон комсомолой организацинуудай хэһэн ажалай үрэ дүн болоно. Партиин обкомой VIII пленумэй һүүлээр промышленна предприятинуудай, барилгануудай партийна олон организацинууд залуушуултай ехэ хүдэлмэри ябуулдаг болоһон байна.

Хүдөөгэй залуушуулай ондоо тээшэ ошохо ябадал үсөөн болоһон, дунда һургуули дүүргэгшэдһээ олон хүбүүд, басагад колхоз, совхозуудтаа үлэһэн байна. Энэ ушар хадаа партийна организацинуудай анхаралаа табижа, хүдөөгэй залуушуулые үйлэдбэриин мэргэжэлдэ һургаһанай, хүдөөдэ соёлой хүдэлмэри һайжаруулһанай аша үрэ мүн.

Пленумһээ хойшонхи үе соо хүдөө нютагуудта комсомол залуушуулай һү һаалиин коллективүүд олошороо, колхоз, совхозуудай үйлэдбэридэ хүдэлдэг залуушуулай оньһожоруулагдамал звенонууд олошоруулагданхай.

Комсомолшууд, залуушуул хүдөө нютагуудта культурна ажаһуудалай барилга хэхэ, һуурин газарнуудые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ һайн үүсхэл гаргадаг байба. Хүдөөдэ һургуули, клуб, соёлой байшангууд, спортивна талмайнуудые бариха талаар ойн баярай 1967 он ехэ үрэ дүнгүүдтэй байгаа. Эдэ бүгэдэндэ комсомолшууд, залуушуул эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна.

Залуушуулые ажалда дуршэлтэйгөөр хүмүүжүүлхэ талаар үнгэрэгшэ жэлдэ манай республикада байгуулагдаһан һурагшадай үйлэдбэриин бригаданууд, студентнэрэй барилгын отрядууд ехэ аша үрэтэй байгаа.

Партийна олон организацинууд залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриие онсо хараа түсэбтэйгөөр ябуулдаг болонхой. Энээниие олон янзаар ябуулна. Партиин, революциин ветерануудые, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадые, үйлэдбэриин түрүүшүүлые залуушуулай дунда ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ олоор хабаадуулдаг болонхой.

— Комсомолые партийна организациин зүгһөө ударидаха хэрэгтэ олон һайн жэшээнүүдые харуулжа боломоор байгаа,—гээд элидхэлшэ үргэлжэлүүлбэ.—Тиигэбэшье мүнөөдэрэй эдэбхитэдэй суглаан дээрэ энэ хэрэгтэ бии байһан дутагдалнууд тухай хөөрэлдэхэ, тэдэниие усадхаха хэмжээнүүдые хараалха ёһотойбди.

КОМСОМОЛШУУД, ЗАЛУУШУУЛАЙ ПОЛИТИЧЕСКЭ ҺУРАЛСАЛ

Һуралсалай үнгэрэгшэ жэлдэ областной комсомолой организацида политическэ һуралсал үргэнөөр эмхидхэгдэһэн байгаа. Гэбэшье һаа, кружогууд, семинарнууд, клубуудта һураха хүнүүдые тодорхойлхо, эдээнэй хэшээл эмхидхэхэшье хэрэгтэ ехэ дутагдалнууд гараһан юм.

ВЛКСМ-эй обкомой мэдээнэй ёһоор, үнгэрэгшэ жэлдэ комсомолой политическэ һуралсалда хамтадаа 18 мянган хүбүүд, басагад, тэрэнэй 12 мянганиинь комсомолшууд һураа һэн. Тиихэдэ партийна һуралсалда 5100 залуушуул, тэрэнэй 3688-иинь комсомолшууд һуралсаа. Һуралсалай түсэбөөр һургуулинуудта ниитын эрдэм шудалдаг һурагшадые тоолоосоо болоо һаа, 65 мянган комсомолшуудай 7 мянганиинь политическэ һуралсалда хабаадуулагдаагүй гэжэ комсомолой обком тоолоно.

7 мянга гээшэмнай даншье бага тоо бэшэ ааб даа. Теэд үнэн дээрэнь хараад үзэхэдэ, үшөө олон комсомолшууд политическэ һуралсалда хабаадуулагдаагүй байха юм. Юуб гэхэдэ, жэлэй эхиндэ байгуулагдаһан 613 кружок, семинарнууд болон клубуудай 50-ниинь оройдоо хүдэлөөгүй, үлэгшэдэйнь олониинь программаа дүүргээгүй.

Партийна олон организацинууд комсомолшуудай политическэ һуралсалда ехэ оролдолго гаргаһан, кружогууд болон семинарнуудай хүдэлмэри заһаха хэрэгтэнь комсомолой организацинуудта туһалһан байгаа гэжэ партиин обкомой пропагандын таһагай хэһэн шалгалтаар элирһэн байна. Жэшээнь, нёдондо обкомой пленум дээрэ комсомолдо хайхарамжагүйгөөр хандана гэжэ партиин Октябрьска райком шүүмжэлүүлһэн байгаа. Энээниие хараадаа абажа, тус райком коммунистнуудһаа эрхим пропагандистнуудые комсомолшуудта туһалхаар эльгээгээ. Энээнэй ашаар комсомолой политическэ һуралсалай олонхи кружогууд энэ районда һайнаар хүдэлжэ, һуралсалай жэл эмхитэйгээр дүүргээ. Мүн Кабанскын, Түнхэнэй болон бусад аймагуудай хэдэ хэдэн организацинуудта комсомолой һуралсал һайнаар эмхидхэгдэһэн байба.

Энээнтэй хамта партийна организацинуудай мүртэй хайхараагүй олон газарта комсомолшууд болон залуушуулай политическэ һуралсал ханталтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй байгаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Энэ асуудалаар элидхэлшэ олон жэшээнүүдые харуулба. Энэ жэлдэ комсомолой политическэ һуралсалда хүдэлһэн пропагандистнарай гурбанайнь нэгэ хубиһаа үсөөниинь коммунистнууд байгаа. Пропагандистнарай хахадһаань олонхинь дээдэ эрдэмгүй хүнүүд, олон пропагандистнар түрүүшынгээ жэл хүдэлөө.

Комсомолшууд болон залуушуулай политическэ һуралсалда бии байһан дутагдалнуудые тэмдэглээд, элидхэлшэ иигэжэ хэлэбэ:

— Комсомолой политическэ һуралсалай түлөө партийна организацинууд бүримүһэн харюусаха ёһотой. Комсомолой организацинуудта туһалжа, һуралсал эмхидхэхэ, тэрэнэй хэшээлнүүдые удха түгэлдэрөөр эмхидхэхэ гээшэ эдээнэй нангин уялга мүн. Комсомолой политическэ һуралсал ударидахын тулада эгээл бэрхэ, эгээл дуршэлтэй партийна пропагандистнар табигдаха ёһотой.

ЗАЛУУШУУЛЫЕ АЖАЛДА ДУРШЭЛТЭЙГӨӨР ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ АСУУДАЛНУУД

Комсомолшууд болон залуушуулай политическэ хүмүүжүүлгэ, тэдэнэй үзэл бодолой бүридхэхэ хэрэг зүбхэн лэ политическэ һуралсалай кружогууд болон һургуулинуудта ябуулагдаха бэшэ юм.

Ахамад нүхэдтэй—коммунистнууд, хүтэлбэрилхы партийна хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзаха, комсомолшууд болон залуушуулай урда тэдэнэй хэдэг элидхэл, хөөрэлдөөн, парти, правительствын гадаадын ба дотоодын политикын шухала шухала асуудалнууд тухай комсомолшуудта мэдээсэжэ байха гээшэ залуушуулай үзэл бодолой бүридхэхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай.

— Комсомолшууд болон залуушуулые хүмүүжүүлхын түлөө хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ гэһэн эрилтээ партиин райкомууд дээшэлүүлээ гэжэ энэ суглаанай урда хэгдэһэн шалгалта тодорхойлбо,—гээд элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Партийна олон хүтэлбэрилэгшэд залуушуултай яажа хүдэлхэб гэжэ үльгэр жэшээ харуулдаг болонхой.

Гэхэтэй хамта комсомолшууд болон залуушуулда буруугаар, дээрэлхүүгээр хандаха ушар зарим хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө гарана.

Комсомолшууд, залуушуултай уулзадаггүй дээрэһээ партийна, профсоюзна, ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд предприятинууд, колхоз, совхозуудта, һуралсалай газарнуудта залуушуулай ажал эмхидхэхэ, байра байдалай талаар байһан дутагдалнуудые обёордоггүй байна. Партийна зарим организацинууд эдэ бүгэдые хаража байгаад, ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ эрилтэ хэдэггүй, үйлэдбэриин, ажабайдалай зохихо эрхэ байдал залуушуулда байгуулхын тулада оролдодоггүй байна.

Комсомолоор дамжуулан залуушуулые ажалда дуршэлтэйгөөр хүмүүжүүлхэ хэрэг зүбөөр эмхидхэдэг, залуушуулай бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ эрхэ байдал байгуулхын тулада анхаралтайгаар оролдодог партийна организацинууд яһала олон. Авиационно заводой, ЛВРЗ-гэй, нарин сэмбын фабрикын, нооһо угаадаг фабрикын, Тимлюгэй цементнэ заводой болон бусад олон предприятинуудай партийна организацинууд энэ хүдэлмэри яһала һайнаар ябуулжа байнхай. Хэрбээ хүдөө ажахын үйлэдбэри дээрэ энээниие хараха болоо һаа, Оймороой совхозой партийна организаци жэшээ боломоор. Эндэ комсомолой организациин бүхы хүдэлмэридэ, илангаяа залуушуулай үйлэдбэри дээрэхи ажалда ехэ анхарал хандуулдаг байна. Үйлэдбэридэ үндэр бүтээсэ түйлаһанайнгаа түлөө тус совхозой комсомолой организаци ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй Хүндэлэлэй диплом абаһан байна.

Һайн жэшээ харуулха болоо һаа олон байха.

— Залуушуулай ажалай эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ бии байһан дутагдалнуудые хаража үзэхын тулада промышленностиин, барилгын, хүдөө ажахын үйлэдбэриин түрүүшын хахад жэлэй гол шухала дүнгүүдые эдэбхитэдэй суглаанда хүряангыгаар мэдээсэхэ болоно,—гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Республикын промышленность продукци худалдаха түсэбөө бүхы дээрэнь үлүүлэн дүүргээ. 1967 оной түрүүшын хахад жэлтэй сасуулхада, промышленна продукциин валовой үйлэдбэринь нилээдгүй ехээр ургаһан байна.

Гэхэтэй хамта промышленна зарим предприятинууд продукци худалдаха түсэбтэ даалгабаряа дүүргээгүй. Таба һарын мэдээгээр продукци худалдаха түсэбөө бүхы промышленна предприятинуудай 26 процентнь дүүргээгүй болоно. Гусиноозерскын шахтанууд, түмэр-бетон зүйлэй Таловска завод, трикотажна фабрика, «Забайкаллес» комбинадай хэдэ хэдэн предприятинууд болон бусад эдээнэй тоодо ороно.

Капитальна барилгыншье үрэ дүн һанаһанда хүрэнэгүй. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түсэб таба һарын дүнгөөр оройдоол 36 процентэ хүргэгдөө. Энэмнай нёдондоной таба һара соо хэгдэһэнһээ үшөө бага байна. Байрын гэрнүүдэй барилгашье нёдондонойхиһоо доошоо оронхой.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриегые абажа үзэбэл, республика соо мал ажалай продукци (мяха, һү, нооһо, үндэгэ) худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдөө. Тиигэбэшье үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ гүрэндэ һүн бага худалдагдаа. Баргажанай, Бэшүүрэй, Зэдын, Хэжэнгын, Ахын аймагууд гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргээгүй. Зарим аймагууд (Баргажанай, Прибайкалиин, Хяагтын, Хэжэнгын) үндэгэ худалдаха түсэбөө баһал дүүргэжэ шадаагүй.

Тиигэжэ республикын экономикын гол һалбаринуудые хүгжөөхэ талаар хахад жэл соо зарим тэды амжалта түйлагдабашье, үшөөл ехэхэн дутагдал, гээгдэл бии.

Залуушуулай ажалай эдэбхиие дээшэлүүлхэ талаар партийна болон комсомолой организацинуудай хүдэлмэридэ байһан алдуу, дутагдалнууд, мүн дээрэ хэлэгдэһэн гээгдэлнүүд хоорондоо холбоотой гэжэ һанагдана.

Шалгажа үзэхэдэ, залуушуулые ажал дээрэнь хүмүүжүүлхэ талаар Захааминай партийна организациин хүдэлмэридэ горитойхон дутагдалнууд элирүүлэгдээ. Зэдын комбинадта залуушуул олон хүдэлдэг. Эндэ 490 комсомолшууд бии. Теэд комбинадта комсомол-залуушуулай нэгэшье бригада үгы. Бригада болон участогуудайнь дунда социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнэгүй. Залуушуулай ажалай эдэбхиие дээшэлүүлхэ талаарнь комсомолой организациин хүдэлмэриие райком, комбинадай партийна комитет үдэр бүри шэглүүлэн хүтэлбэрилнэгүй. Эндэхи залуушуулай дунда комсомолой 50 жэлэй ойн ... лэлдэ социалис мүрысөөнэй мүнөө хүрэтэр эмхидхэгдээгүй байһаниинь гайхахаар.

Зарим предприятинуудта, илангаяа ой модоной промышленностьда, барилгада залуу хүдэлмэришэд тогтоногүй. Энээнэй шалтагааниинь юуб гэхэдэ, предприятинуудта залуушуулай мэргэжэлые дээшэлүүлхэ, шадабаритай болгохо, илангаяа тэдэниие һайн байраар хангаха тушаа анхарал ёһоор табигданагүй. Тэдэнэй дунда соёл, гэгээрэлэй хүдэлмэришье һулаар ябуулагдана.

Зарим нэгэн предприяти, колхоз, совхоз болон һуралсалай газарнуудта залуушуулай эрилтэдэ иимэ ... хайхирагүй хойрогоор, хайша хэрэгээр хандадаг баримтануудшье бии. Залуушуулай эрилтэдэ муугаар хандажа байһан тухай хэдэн баримтануудые дурдаха зуураа, элидхэлшэ иигэжэ хэлэнэ:

— Эдэ бүгэдэһөө ямар тобшолол хэхэ болоноб? КПСС-эй ЦК-гай Красноярск тушаа гаргаһан тогтоол соо энэ асуудалда ехэ анхарал табигдана.

Тэрэ тогтоол дотор залуушуулые ажалда һайнаар хүмүүжүүлхэ, залуу хүдэлмэришэдые нэгэ газартань байлгахын түлөө саг үргэлжэ анхарал табиха, тэдэнэй мэргэжэлые дээшэлүүлхэ, өөрынгөө мэргэжэлдэ дуратай, омогорходог, коллективэйнгээ ёһо заншалые хүндэлдэг, түрэл нютагтаа дуратай байхаар хүмүүжүүлхэ тухай ходо һаналаа табиха гэжэ тэрэ тогтоол дотор хэлэгдэнэ. Тэрэшэлэн залуушуулда һайнаар ажаһууха, амарха, хүдэлхэ эрхэ байдал бии болгохын түлөө оролдодоггүй ...хын зарим хүтэлбэрилэгшэдһээ шангаар асууха хэрэгтэй гэжэ тэрээн соо заагдаһан байна.

* *

— Мүнөөнэй эрхэ байдалда залуушуулай научно-техническэ эрдэмые дээшэлүүлхэ гээшэ илангаяа ехэ удха шанартай гэжэ партиин Центральна Комитедэй зааһаниие онсолон тэмдэглэхэ шухала,—гээд элидхэлшэ хэлэбэ.— Залуу хүдэлмэришэдые, колхознигуудые, алба хаагшадые, үдэшын болон заочно һургуулинуудта, техникум болон дээдэ һургуулинуудта олоор оруулхын, тэдэниие мэдэрэл шадабаряа дээшэлүүлхэ, научно-техническэ мэргэжэл олохоор оролдодог болгохо талаар партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд ехэ хүдэлмэри хэхэ ёһотой гэжэ ЦК-гай тогтоол соо заагдана. Залуушуулай һураха таарамжатай эрхэ байдал бии болгохын тула оролдохо хэрэгтэй. «Партийна организацинууд, ВЛКСМ-эй комитедүүд мүнөөнэй наука, техникын түйлалтануудые шудалхын түлөө залуушуулай дунда ёһотой үргэн ехэ хүдэлөө эмхидхэхэ зэргэтэй» гэжэ тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Тиимэ хүдэлөө бодотоор эмхидхэхын тула миил уряа хэрэгтэй бэшэ, предприяти, барилга, колхоз, совхоз, эмхи зургаан, һуралсалай газарнуудта эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулха шухала. Үдэшын һургуулинуудые саашадань үргэдхэхэ, залуушуулые заочноор һураха хэрэгые хүгжөөхэ талаар бүхы арга боломжо бэдэрхэ шухала болохонь. Энэ асуудал һаяар обкомой болон райкомуудай бюро дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байна.

МЭРГЭЖЭЛ ЕХЭТЭЙ, СОЁЛ СУРТАЛАЙ ТАЛААР ХАТУУЖАНГИ НАДРНУУДЫЕ БЭЛДЭХЭ

Һуралсалай газарнуудай партийна организацинуудай хүдэлмэридэ энэ талаар дутагдалтай байһан тухай партиин ЦК-гай тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Красноярска хизаарай дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудта ерээдүйн мэргэжэлтэдые үзэл сурталай талаар хатуужуулха, ниитын хэрэгтэ эдэбхитэй байха, эрхэтэн үндэр уялгаяа һайн мэдэхээр хүмүүжүүлхэ тушаа анхарал ёһоор табигданагүй гэжэ тогтоол соо хэлэгдэһэн байна.

Манайшье республикын партийна организацинуудта студент-залуушуулые үзэл сурталай, политическэ талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэнь баһал тиимэрхүү дутагдалнуудай бии байһаниинь арсашагүй. Манай эндэхи дүрбэн дээдэ, 22 тусхай дунда һургуулинуудта хамта 27 мянган студентнэр һуралсана. Гансашье Буряадай республикын бэшэ, ондоошье областьнуудай экономико болон соёл культурын һалбаринуудта хүдэлхэ мэргэжэл ехэтэй хүнүүдые һургажа гаргаха харюусалгатай зорилго манай дээдэ һургуулинуудай урда табигдана. Энэ зорилгоёо тэдэнэр муугаар дүүргэнэ гэхын аргагүй. Тиигэбэшье дээдэ һургуулинуудай, техникумүүдэй ажалда бии байһан горитойхон дутагдалнуудые хэрэгсээнгүй үнгэржэ болохогүй.

Зарим дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудай һуралсалай болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ дутагдалнуудай бии байһан тухай элидхэлшэ тогтожо хэлээ. Һургуулинуудай партийна организацинууд студентнүүдэй дунда хүдэлмэри ябуулха комсомолой эмхинүүдтэ түшэглэнэгүй.

Комсомолой организацинуудай хүдэлмэридэ залуу коммунистнууд үшөөл һулаар хабаадалсана. Партиин Улаан-Үдын горком, городой райкомууд дээдэ һургуулинууд болон техникумүүдэй партийна организацинуудта анхарал хүсэл хандуулнагүй. Тэдэнэй ажалаар, студентнүүдэй байдалаар ёһотоор һонирхоногүй. Энэ дутагдалые эрид түргэн усадхажа, саашадаа студент-залуушуулай дунда бодото хүдэлмэри ябуулха тээшэ тон шухала хэрэг гэжэ тоолохо зэргэтэй.

Тэдэниие ажалда дуратайгаар, совет арадай, Коммунис партиин дайшалхы заншалнуудта үнэн сэхэ байхаар хүмүүжүүлхэ гээшэ ехэхэн удха шанартай гэжэ партиин ЦК-гай тогтоол болон партийна ондоошье документнүүд соо онсолон заагдана. Соёл сурталай талаар залуушуулые хатуужуулхын тула тэдэниие үнинэй коммунистнууд, революциин тулалдаануудта, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшадтай, үйлэдбэриин түрүүшүүлтэй уулзуулха, хөөрэлдүүлхэ гээшэ сэгнэшэгүй ехэ удха шанартай. Энэ талаар манай республика дотор бага бэшэ юумэн хэгдэнэ. Комсомолой обкомой дэргэдэ эмхидхэгдэһэн революционно, дайшалхы болон ажалай алдар солын республиканска клуб. 18 аймагуудта байгуулагдаһан тэрэнэй филиалнууд ехэшье, туһатайшье хүдэлмэри хэнэ. Тэдэ клубуудай хүдэлмэридэ 2 мянга гаран хуушанай коммунистнууд хабаадалсана. Нёдондо гансахан республиканска клубай гэшүүд залуушуулай урда 1500 дахин үгэ хэлэһэн байна.

Залуушуулай дундахи сэрэгэй-патриотическа хүдэлмэришье зарим тэды һайжаруулагдаа. Сэрэгэй албанда татагдаһан хүбүүдые баяр ёһололой оршон байдалда үдэшэхэ, залуушуулые сэрэгшэдээр уулзуулха гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулга тэдэндэ горитой нүлөө үзүүлнэ.

В. И. Ленинэй ажабайдал, ажал ябуулгын жэшээгээр залуушуулые хүмүүжүүлхэ, тэдэниие манай арадай, партиин революционно, ажалай болон дайшалхы ёһо заншалаар хүмүүжүүлхэ гээшэ гол зорилго болоно. Хүбүүд, басагадые социалис Эхэ ороноороо, манай Ленинскэ партяар омогорхолоор, совет патриотизмын үндэр мэдэрэлтэйгөөр хүмүүжүүлхэ зэргэтэйбди. «Ленинскэ уншалга» болон КПСС-эй, Совет гүрэнэй түүхээр лекцинүүдые үнгэргэхэ хэрэгтэнь комсомолой эмхинүүдтэ али болохоор туһалха шухала. Бухэдэлхэйн түүхэтэ удха шанартай манай амжалтанууд нэн түрүүн Коммунис партиин, бүхы совет арадай айхабтар ехэ хүсэл оролдолгын, эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллаһанай ашаар түйлагдаа гэжэ залуушуулда ойлгуулха ёһотойбди.

Залуушуулые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэридөө соёл культурын, гэгээрэлэй эмхи зургаануудай арга боломжонуудые гүйсэдөөр хэрэглэхэ байна. Һүүлэй хэдэн жэл соо соёл культурын, гэгээрэлэй хүдэлмэри үргэдхэхэ арга боломжо нилээд ехэ болоо. Хэдэн арбаад шэнэ клуб, кинотеатрнууд баригдаа. Уран һайханай самодеятельностиин коллективүүдэй тоо олошороо. Уран һайханай бүлгэмүүдэй һүүлшын харалгада 670 коллектив хабаадажа, хамта 46 мянган хүн эндэ оролсоһон байна. Гэбэшье манай соёлой, гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ хэр үгһөө тогтошоһон нэгэл гурим, ёһо тэдысэ хандадаг ушар үшөөл үзэгдэнөөр.

Хүдэлмэриин табан, амаралтын хоёр үдэртэй неделидэ ороод байхада, соёлой, гэгээрэлэй эмхи зургаануудай үүргэ үшөө дээшэлээ. Залуушуулай сүлөө сагаа бодомжотой һайнаар үнгэргэхын тула комсомолой, тэрэшэлэн профсоюзай организацинууд ехэ оролдолго гаргаха зэргэтэй. Хүбүүд, басагадые кружогуудай, клубуудай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха, самодеятельностиин коллективүүдэй соёл сурталай, уран һайханайнь шадабарие дээшэлүүлхэ байна.

Залуушуулай ойлгомжо мэдэрэлые хүгжөөн бүридхэхэ талаар хэблэл, литература болон искусствын ехэ үүргэтэй байһан тухай элидхэлшэ саашань хэлээ. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай республикын уран зохёолшод хэдэн һайн зохёолнуудые бэшээ. Тэдэниие хүн зон бодотоор сэгнэнэ. Гэхэтэй хамта залуу уран зохёолшотой бэшэһэн хэдэн номууд удха муутай, гүнзэгы бодол, үндэр мэдэрэлээр хомор байна. Теэд тэдэниие засан(?)тада хэтэрхы ехээр магтадаг. Зохёолшо залуушуулай дунда соёл сурталай болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар ябуулха талаар партийна организацинууд анхаралаа хандуулха зэргэтэй.

Мүнөөнэй залуушуулые соёл сурталай, политическэ талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хэблэл, радио, телевиденнэ ехэ үүргэтэй. Республикын, аймагуудай хэблэлдэ, тэ-
лэн радио, телевидениидэ залуушуу-
да хабаатай асуудалнууд, комсомо-
организацинуудай хүдэлмэри ту-
үшөөл һулаар харуулагдана гэжэ
дэрхэ шухала. Энэ дутагдалые усад-
хажа, комсомол залуушуулай а-
ниитэ-политическэ хүдэлмэ-
үргэнөөр харуулха, тэдэнэй ү-
шэнжэ шанар, ажалай баатар-
гые, комсомолой ажабайдалые
үргэлжэ бэшэжэ байха хэрэгтэй.

Залуу үетэнэй дунда бэе ма-
дай культура болон спорт үргэ-
дэлгэрүүлхэ гээшэ ехэ удха ша-
тай байһан тухай элидхэлшэ то-
жо хэлээ. Тиигэбэшье физкульт-
спортын хүгжэлтэ үшөөл һанаһа-
хүрэнэгүй. Тэрэнэй гол шалта-
юуб гэхэдэ, спортивна барилга,
хеэрэлгэнүүд дутаадана. Ол-
ажахынуудта, мүн предприяти-
та спортын барилга, түхеэрэлгэ-
ёһоор хэгдэнэгүй. Хяагтын, Хэ-
гын, Прибайкалиин, Яруунын а-
гуудай түб тосхонуудта нэгэшье
повой стадион үгы.

Гэр байрануудай газаа-
илангаяа хамтын байрануудай
жуугаар, юрын спортивна түхеэ-
гэнүүдые бариха, болбосон түхэ-
болгохо талаар эдир хүбүүд, ба-
дай эдэбхи үүсхэлые али боло-
дэмжэхэ, зүбөөр хүтэлбэрилэн
лүүлхэ хэрэгтэй. Тэдэнэй дунда
культура, спорт, туризм үргэ-
дэлгэрүүлхэ байна.

Эдиршүүлые соёл сурталай,
литическэ талаар хүмүүжүүлхэ
дэлмэридэ бии байһан дутагда-
усадхахын тула комсомолой орга-
зацинуудта миил туһалха, тэ-
анхарал хандуулха гээшэ үшөөл
га. Комсомолые хүтэлбэрилхэ
арга, хэрэгсэлнүүдээ саашадань
һайжаруулха ёһотой гэжэ пар-
Центральна Комитет партийна о-
низацинуудай урда эрилтэ та-
Илангаяа тэдэнэй ниитэ-һуралса
политическэ, соёл культурын
гаад байһан мүнөөнэй хэмжэ
тааруулан, хүдэлмэришэд, колхо-
гууд, интеллигенци болон сту-
нэр, һурагшадай дунда хэхэ хү-
мэриин онсо илгаае хараада аб-
жа ажалаа ябуулха болоно.

Комсомолые хүтэлбэрилхы
нуудые зүбөөр шэлэн оложо, та-
лан табиха, хүмүүжүүлхэ гэжэ
тиин зүгһөө комсомолые хүтэлб-
хэ хүдэлмэриин эгээл гол хубь
дай нэгэн. Залуу коммунистну-
комсомолой хүдэлмэридэ эдэбхи-
гээр хабаадуулха шухала тухай
тиин ЦК саг үргэлжэ анхарал
дуулдаг. Областной партийна о-
низацида 26 хүрэтэр наһанай
коммунистнууд, 26-һаа 30 хү-
наһанай 4484 коммунистнууд
логдоно. Бүхыдөө 5 мянга п-
коммунистнууд комсомолой на-
һаа үшөө гараагүй байна ха юм.
банскын, Сэлэнгын, Түнхэнэй,
дын болон бусад аймаг-
райкомууд залуу коммунистну-
комсомолой ажалда хабаадуу-
тула яһала оролдолго гаргана.
шье олонхи райкомууд, эхин
тийна организацинууд энэ асууд-
анхаралһаа алдана. Бүхыдөө ре-
лика дотор комсомолой эхин
низацинуудай 1082 секретары-
оройдоол 168-ниинь КПСС-эй гэ-
гү, али гэшүүндэ кандидат
юм.

Мүнөө предприяти, колхоз, с-
зуудта залуу мэргэжэлтэд олон
лонхой. Гэбэшье партийна,
молой организацинууд зарим
та эдэ эдэбхитэдтэ һулаар туш-
нэ, комсомолой хүдэлмэридэ
хабаадуулнагүй. Комсомолой
нуудые нэгэ газартань бай-
удаан хүдэлгэхэ тушаа КПСС-эй
комууд бодото хэмжээ абанагүй.
шээлхэдэ, үнгэрэгшэ жэлдэ
молой эхин организацинуудай с-
тарьнарай 60 процентнь һэлг-
Олонхи аймагуудта тэдэнь оро-
жэл тухай хүдэлөөд гарашана.

Кадрнуудые һургаха хэрэгтэ
тагдал олон. ВЛКСМ-эй олонхи
комууд өөһэдынгөө эхин, це-
комсомолой организацинуудай
ретарьнуултай, группкомсоргну-
семинар-һуралсал үсөөн үнгэ-
Комсомолой хүдэлмэридэ бии б-
һайн дүй дуршэл мүртэй дэлг-
лэгдэнэгүй, залуу секретарьн-
бодотоор туһалнагүй.

Түгэсхэлдөө элидхэлшэ и-
хэлэбэ:

— КПСС-эй Центральна Ко-
дэй Красноярска хизаар тушаа
һан тогтоол манда тодорхой про-
ма боложо үгэнэ. Комсомолые х-
бэрилхэ талаар партийна орга-
цинуудай зорилго элеэр хараал-

Областной партийна организа-
эдэбхитэд КПСС-эй ЦК-гай энэ
баринуудые хүсэндэнь хүргэхы-
ла бүхы хүсэеэ гаргаха байха
батаар найдахые зүбшөөгыт.

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЫН ҮРГЭЛЖЭЛЭЛ

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

Хэрбээ хүдэлмэриин энэ талые хараада абаха болоо һаа, удха шанарайнгаа, хэм хэмжүүрэйнгөөшье талаар культурна революциин үедэ Совет засагай шиидхэһэн зорилгонуудһаа бага бэшэ, харин асари ехэ зорилгонууд бидэнэй урда табигдана гэжэ этигэл найдабаритайгаар хэлэхэдэ болоно. Энэ талараа һургуулида, мүн багшанарай шиидхэлгэдэ тон харюусалгатай үүргэ табигдана гэжэ тус съезд дээрэ хэлэхэдэ болохо байна.

Бидэнэр научно-техническэ революциин үе сагта ажаһуунабди. Мүнөө гансахан ашагта малтамалнуудай баялигаар, энергетическэ хүсэ шадалаар, бусад хэм хэмжүүрээр экономикын хүсэ шадал, ажахын хүгжэлтын арга боломжонууд сэгнэгдэнэ бэшэ. Хүдэлмэришэд, инженернүүд, эрдэмтэдэй тоо, бэлэдхэлэйнь хэмжээн, мэргэжэл гэхэ мэтэ показательнүүд улам ехэ удха шанартай боложо байна гэжэ дүүрэн үндэһэ баримтатайгаар хэлэхэдэ болоно. Хэрбээ ерээдүй тухай хэлэхэ болоо һаа, хэдэн жэл үнгэрөөд байхада промышленностиин ба хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй, манай интеллигенциин зэргые олошоруулха һурагшад болон студентнүүдые һургалгын дамжиса ба шанар болоно. Мүнөө үедэ, жэшээлэн абахада, машина бүтээлэй һалбарида хэрэгтэй мэргэжэлтэдэй 80 процент техникум гү, али үйсэд дунда һургуули дүүргэһэн бэлэдхэлтэй хүнүүд хэрэгтэй гэжэ социологууд тоолоһон байна. Мүнөө эдэ эрдэм ухаан, хүнэй сэсэ мэргэн бодол орон бүхэнэй хүгжэн һалбаралтын ба хүсэ шадалай ургалтын гол шухала эшэ үндэһэн болонхой.

Наука, техникын хурдан түргөөр ургажа байһан үедэ һургуули хадаа эрдэм ухаанай эгээл мүнөө үеын эрилтын хэмжээндэ хүрэмэ һуралсаар һурагшадые хангаха ёһотой. Манай үе сагта эрдэм ухаанай хэмжээн тон түргөөр ургана, эрдэмтэдэй тоолоһон ёһоор тэрэ хэмжээн найман жэл бүхэндэ хоёр дахин дээшэлнэ. Энэ хадаа һуралсалай онол аргые үргэлжэ шэнэжэлэн хубилгаха, һуралсалда техническэ шэнэ хэрэгсэлнүүдые нэбтэрүүлхэ эрилтэ табина. Һурагшад ажабайдалай замда орохоороо элдэб техникэ ашаглалгада хадуулагдаха байна. Тэдэниие техникэтэй танилсуулха, технологическа шэнэ процессүүдтэ бэлэдхэхын тула улам ургажа байһан эрдэм ухаанай мэдээсэлнүүдые гуримшуулжа, һурагшадта ойлгуулха хэрэгтэй. Һургуули залуушуулые миил тусхай эрдэмүүдтэ һургаха бэшэ, харин тэдэ эрдэмүүдэй үндэһэн дээрэ һурагшадые бэеэ даагаад тобшолонуудые хэжэ һургаха, залуушуулые творческоор ухаан бодолоо хүдэлгэхэ дүршэлдэ һургаха гээшэ тон шухала.

Гэбэшье нүхэдүүд, энэ хадаа һуралсалай хэрэгэй нэгэ талань болоно. Тэрэнһээ бага бэшэ удха шанартай хоёрдохи талань гэхэдэ—залуушуулые коммунис үзэл бодолой үндэһэ һууритай танилсуулга болоно. Совет һургуули гансал эрдэм ехэтэй хүнүүдые бэлдэнэ бэшэ. Политическэ талаар эрдэмтэй, коммунизмын хэрэгтэ үнэн сэхэ үзэл бодолтой тэмсэлшэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгэй түлөө совет һургуули харюусалгатай гээшэ. Политикада, ангинуудай тэмсэлдэ һургуули хамаагүй хэзээдэшье байгаагүй, байха аргашьегүй. Коммунис үзэл бодол совет хүндэ занишаран нэбтэрэхэй байха ёһотой.

Манай Эхэ ороной ажабайдал хаанаа абамаар баатаршалгын, эрэлхэг зоригой һайн һайхан жэшээнүүдые бэр бүри харуулна. Коммунис партиин революционно дүй дүршэл, аханарай үеын хүнүүдэй ажабайдалай жэшээ, тэдэнэй арад зондоо үнэн сэхэ алба хэлгэ залуу үеын хүнүүдые хүмүүжүүлэгшэдтэ баян жэшээ болжо үгэнэ. Бидэндэ эгээл һаруул, эгээл хүндэ ехэтэй жэшээ гэхэдэ—Владимир Ильич Ленинэй ажабайдал ба ажал ябуулга мүн. Ленинэй үзэл бодолой һургаал—энэ хадаа оюун манай түйлай ехэ баялиг мүн. Энэ баялигтай ашаар хэдэн үеын хүнүүд түүхэ хэрэг бэелүүлхын түлөө эрмэ болбосоролоо дээшэлүүлнэ, зориг жол абана. Манай орон В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахые бэлдэжэ байна. Манай залуушуулай бүхы наһан соогоо Ленинэй захяагаар ябаха гэһэн хүсэл бүри ехээр хүгжэг. Энэ хүсэл эрмэлзэл манай бүхы залуушуулай гүн бодолой эрилтэ болог лэ.

Общество бүхэн өөрынгөө ёһо гуримтай болон заншал зохёоһон байгаа. Манай общество коммунизмын хэрэгтэ үнэн сэхэ байлгые, тэрэнэй дайсадтай эбсэшэгүй байлгые, ажалда дуратай байлгые, ажалһаа хулжаха ябадалтай эбсэшэгүй байлгые, бүхы арадуудай ажалшадай аха дүүгэй һанаан нэгэдэнги байха шэнжэ шанарые юунһээшье дээгүүр табина! Эхэ орондоо дуратай байха хүсэл, арадтаа алба хэхэ эрмэлзэл, революциин туйлалтануудые хамгаалха, ажалшадай зол жаргалай түлөө тэмсэхэ эрмэлзэлые һургуули өөһэдынгөө хүмүүжэгшэдтэ хүгжөөхэ уялгатай.

Һурагшадай бэеэ абажа ябаха ёһо заншалые нарижуулха хэрэгһээ таһаранги һуралсал гэжэ үгы, байха ёһогүй гэжэ таанар, багшанар, һайн мэдэнэт. Үхибүүдтэ математика гү, али түүхэ, физикэ гү, али обществоведени, мүн бусад ямаршье эрдэм заахадаа таанар ажабайдалда хэрэгтэй шухала эрдэм тэдээндэ заахаһаа гадна, тэдэниие ажал хэхээр, бэрхэшээлнүүдые дабахаар, бэеэ хүмүүжэлхы ёһоор хандахаар, урдаа тэдэ зорилгонуудые табижа шадахаар һурганат. Тинхэдэ таанар тэдэниие бэеэ даагаад бодомжолхо ябадалда һургадагтнай гол шухала зүйл болоно. Имагтал иигэжэ эрдэм ба хараа бодол хоёр нэгэдэдэг юм. Манай агуу ехэ үзэл сурталые сэдхэлдэн үзэхэ хэшээл шэнгеэр бэшэ, харин, өөрынгөө гуримшуулагдаһан хараа бодол болон үзэл суртал болгон залуушуулай абахые имагтал иигэжэл туйлаха болохо юм.

Манай общество коммунис байгуулалтын мүнөөнэй шатада социальна болон политическэ томо зорилгонуудые шиидхэжэ байна. Эдэ зорилгонууд али нэгэн аргаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэритэй холбоотой юм. Тиимэһээ һургуулиин ажал ябуулгатай холбоотой.

Жэшээ болгон ниитын харилсаануудые ба тэрэнэй шухала хуби болохо социалис демократиие саашадань хүгжөөхэ хэрэгые абаад үзэе. Энэ хадаа манай обществын доторой байдалһаа уламжалан гараһан жама ёһоной хуули мүн. Энэ хуулиин ёһоор гүрэнэй болон ниитын хэрэгүүдые шиидхэлгэдэ олониитэ ажалшад бүри үргэнөөр, сэхээр хабаадаха зэргэтэй.

Обществын гэшүүдтэ манай демократи ехэ эрхэнүүдые үгэнэ, арадай аша туһада, социализмын аша туһада эдэ эрхэ сүлөө хэрэглэхын тула үгэнэ. «Общество дотор ажаһуухадаа, обществоһоо сүлөө байжа болохогүй юм» гэжэ Ленин хэлэдэг бэлэй. Социалис демократи болбол гансахан эрхэ бэшэ, мүн эрхэтэнэй үндэр уялга гээшэ. Эдэ эрхэнүүдэй үргэн ехэ болохо бүреэ, обществын үмэнэ эрхэтэдэй харюусалгань бүри ехэ болоно. Тиимэ дээрэһээ социалис демократиие хүгжөөлгын таһаршагүй хубинь хадаа политическэ эдэбхи үүсхэлтэй, хатуу үзэл сурталтай, мэдэрэл ехэ журамтай байлгые хүмүүжүүлхэ ябадал болоно.

Үгышье һаа, город болон хүдөө тосхоной хоорондохи, ухаан бодолой ба бар хүсэнэй ажалай хоорондохи илгаануудые удаа дараалан үгы болгохо гэһэн коммунизм байгуулгын үндэһэн асуудалые абаад харая. Социальна хүгжэлтын эдэ асуудалнууд олон аргаар шиидхэгдэнэ гэбэл: хүдөө ажахын ажалые техническэ талаар шэнэдхэн зэбсэгжүүлгэ, промышленна үйлэдбэриие онһожоруулга ба автомат арга нэбтэрүүлгэ; ажалша олониитын ажаһуудалые һайжаруулгада, хүдэлмэриин үдэрые хороолгодо шэглүүлэгдэһэн хэмжээнүүд. Мүн тэрэшэлэн арадай эрдэм болон соёл культурын шэнэ дэбжэлтэ шухалын шухала удха шанартай юм. Энэ ехэ хэрэгэй талаар манай общество нэн түрүүн һургуулида, багшанарта түшэглэнэ.

Энэ хадаа илангаяа хүдөө нютагуудта хүдэлдэг багшанарта хабаатай. Хүдөө тосхондо оройдоол ганса эрдэмтэй хүн—хүдөөгэй багшын байһан саг үнгэрөө гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эдэ габьяата хүнүүд тухай һайн һайхан дурдалга арадай сэдьхэлдэ ходолоо үлэхэ юм. Хүдөөдэхи интеллигенциин түрүүшын түлөөлэгшэд болохо хүдөөгэй багшанарай образууд кинофильмнүүдтэ, уран һайханай литературада гоё һайханаар харуулагдаһан хай.

Мүнөөнэй сагта багшанартай зэргэлээд хүдөөдэ врачнууд, агрономууд, механизаторнууд болон эрдэм ехэтэй бусад олон мэргэжэлтэд бии болоо. Гэбэшье мүнөө үедэшье багшанар хүдөөгэй интеллигенциин манлай болодог, хүдөө тосхондохи культурын гол хүсэн болодог. Тиин хүдөөгэй багшын ажалһаа манай партиин программа дотор хараалагдаһан хүдөө тосхоной соёл культурые хүгжөөхэ ехэ түсэбүүдые бэелүүлгэ олонхи ушарта дулдыдаха юм.

Арадай аша туһада, хүнэй зол жаргалай ба тэнюглэн байдалай аша туһада коммунизм байгуулагдана. Энээнэй аша туһада манай хүдэлмэришэд болон таряашад ажаллана, совет сэрэгшэд таһалалгүйгөөр алба хэнэ, эрдэмтэд шэнэ нээлтэнүүдые хэнэ. Теэд хүнэй зол жаргал ба тэнюглэн байдал гээшэ бидэндэ гансахан материальна баялигые элбэгжүүлхэ гэһэн бэшэ юм. Хүн бүхэндэ энэшье ушар шухалын шухала удха шанартай юм аабза. Теэд коммунис обществые тодорхойлон шэнжэлхэ зуураа, Маркс «Капитал» соогоо иигэжэ бэшээ һэн: «Коммунизмын эгээн дээдын уг зорилгонь хүниие хүмүүжүүлгэ мүн юм. Бүхы талаараа хүн хүгжэхэдөө, сэбэр һайхан бэе махабадаа дээдын эрдэм болбосоролтой, үргэн соёл культурые—ажалда дуратай байлгатай зохилдуулха; һайн һайхан ёһо заншалые эрхэтэнэй уялгаяа мэдэрхэ ябадалтай зохилдуулха ёһотой. Хүнэй иигэжэ хүгжэхын үндэһэ һуури бага наһанһаа гэр бүлэдэ, һургуулида табигдана.

Нүхэдүүд! Ойрын жэлнүүдтэ соёл культурые хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдые тодорхойлхо зуураа, партиин XXIII съезд гол түлэб 1970 ондо залуушуулда бүгэдэ ниитын арбан жэлэй һуралсал нэбтэрүүлжэ дүүргэхэ гэһэн заабари үгөө бэлэй.

Энэ хэрэгые бидэнэрэй болотоор шиидхэжэ эхилһэмнай манай обществын асари ехэ амжалтануудые гэршэлнэ. Энэ зал соо багшанарай түрүүшын съездэ хабаадагшад байжа болоо. Тэдэнэр тиихэдэ, 1925 ондо һургуулиин наһанай үхибүүдэй хахадынь дүрбэн классай эхин һургуулиин һуралсалда хабаадуулагдаа гэжэ съезд дээрэ элидхэгдэһые һанана ёһотой. Тэрэ үедэ энэ хадаа түйлалта болоһон байгаа. Тиигээд тиимэшье ехэ саг үнгэрөөгүй байхада, оромнай бүгэдэ ниитын эхин һуралсал тухай асуудалые шиидхээ, һүүлээрнь дайнай һүүлэй үедэ, бүгэдэ ниитын долоон жэлэй, найман жэлэй һуралсалда ороһон байгаа. Энэ хадаа манай ороной асари ехэ амжалта мүн.

Тиигээд мүнөө шэнэ зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэй болоо гэбэл: бүгэдэ ниитын арбан жэлэй һуралсалда оролго. Энэ шухала хэрэг. юуб гэхэдэ, манай үе сагта элдэб олон янзын мэргэжэлтэй кадрнуудые бэлэдхэлгэдэ ажабайдал улам бүри ехэ эрилтэ табижа байна. Мүн энэ хадаа шиидхэжэ боломоор хэрэг, ушарынь манай арадай ажаһуудалай, соёл культурын юрэнхы хэмжээн дээшэлээ, арадай гэгээрэлэй арга боломжонууд ехэ болоо.

Бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда оролго горитойхон хүсэл оролдолго гаргахые, мүнгэ зөөри һомолхые эрихэ байна. Тиигэбэшье бидэнэр энээниие бэелүүлхэбди. Ушар юуб гэхэдэ, арадай гэгээрэл болбол эгээн һайн һайхан, мүнгэ зөөри болон хүсэл оролдолтые гаргаха обществын эгээн ашагтай һалбари мүн. Эсэсэй эсэстэ ямаршье хэрэгэй амжалтые хүнүүд—научна эрдэмээр, түрүү үзэл сурталаар зэбсэгжэһэн хүнүүд шиидхэнэ.

Совет һургуули юрэнхы эрдэмэй. ажалай болон политехническэ шэглэлтэйгээр хүгжэнэ, хүгжэхэшье байха. Бүгэдэ ниитын дунда һуралсал нэбтэрүүлгэ болбол партиина. советскэ органуудай үмэнэ, арадай гэгээрэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ тодорхой олон асуудалнуудые табина. Шэнэ һургуулинуудые бариха, нээхэ, дунда эрдэм үгэдэг тусхай дунда һургуулинуудые, профессионально-техническэ училищинуудые олошоруулха, хүдэлмэришэн-залуушуулай үдэшын, заочно һуралсалые һайжаруулха шухала. Һургуулинуудай кабинедүүдые, лабораторинуудые, мастерскойнууд болон библиотекэнүүдые техническэ талаар хангалгада. мүн дээдэ мэргэжэлтэй багшанарые бэлэдхэлгэдэ бүри ехэ анхарал хандуулха тухай эндэ тон зүб хэлэгдээ һэн. Бүхы үхибүүдэй хоёо жэлээр үлүү һураха гэһэн ушар голынь бэшэ ха юм. Голынь болбол тэдэнэр һургуулида бүри ехэ эрдэм, ажалай дүршэлтэй болохонь шухала байна. Энэ хадаа нэн түрүүн багшанарһаа дулдыдаха. Хүндэтэ нүхэдүүд, танай мэргэжэл хадаа өөрынгөө һурагшадые харахалаа жэлһээ жэлдэ өөрыгөө хаража байһан гайхамшагта мэргэжэл гээшэл. Хэрбээ багша һула, хэрбээ тэрэнэй өөрынь эрдэм наукын хүгжэлтэһөө гээгдэжэ байгаа һаань, тэрэнэй һула юумэнүүдынь һурагшадаарнь дамжуулагдан ерээдүйдэ абаалшаглаха байна бшуу. Энээнһээ муу юумэн гэжэ байхагүй. Гэхэтэй хамта, һайн багша өөрынгөө хүмүүжэгшэдээр дамжуулан өөрынгөө наһа, өөрынгөө эрдэм, өөрынгөө һайн һайхан шэнжэ шанар тэдэнэй зүрхэ сэдьхэлдэнь үлөөнэ. Тиимэһээ энээнһээ һайн һайхан үүргэ гэжэ байхагүй.

Залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ ехэ анхарал хандуулдаг байһан, зохёолнуудтань педагогическа ухаан бодолой хододоо хандадаг байһан М. И. Калинин иигэжэ хэлэдэг һэн: багша болбол һурагшадтаа, арадтаа өөрынгөө бүхы эршэ хүсые, улаан шуһые, бүхы үнэтэй сэнтэй юумэеэ үгэдэг юм. Теэд мүнөөдэр, үглөөдэр бэедээ байһан юумэеэ бүрин үтөөд, һүүлээрнь өөрынгөө эрдэмые, эршэ хүсые дахин дахин нэмээжэ байгаагүй һаатнай, таанарта юушье үлэхэгүй ха юм гэжэ тэрэ тэмдэглэдэг һэн. Багша гээшэ нэгэ талаһаа үгэдэг, нүгөө талаһаа арадһаа, ажабайдалһаа, эрдэм наукаһаа бүхы һайн һайхан юумыень бэедээ шэнгээдэг юм. Тиин энэ һайн һайхан юумэеэ дахинаа үхибүүдтэ үгэдэг.

Манай орондо һургуулиин багша гээшэ эгээн хүндэтэй, арадай зүгһөө хүндэлүүлдэг мэргэжэлнүүдэй нэгэн. Хүн ажалаараа байгаалиие хубилгадаг гэжэ зүб хэлсэдэг. Зүгөөр багшын ажал хүниие бүридхэн хүмүүжүүлдэг хадаа үнэтэй сэнтэй, һайн һайхан юм. Хүн ажабайдалдаа ямаршье мэргэжэлтэй болоо һаа— хүдэлмэришэн гү, али эрдэмтэ, космонавт гү, али колхозой механизатор—хүн бүхэн өөрынгөө түрүүшын багшые, өөрынгөө һургуулиие һайн һайханаар һанадаг гээшэ. Уран һайханаар хэлэбэл, багша хадаа үе сагые холбодог холбогшо мүн, тэрэ хадаа үетэн бүхэниие холбогшо мүн. Тэрэ болбол мүнөөнэй сагһаа ерээдүйн сагта үетэниие дамжуулан үгэнэ. энэ ушар хадаа тэрэнэй ажалые һонирхолтой, бодото зохёон байгуулхы шэнжэтэй болгоно.

Бүхы наһаараа һуража болохо юм гэлсэдэг. Энэ үнинэй үнэн зүб үгэ бүгэдэндэ хабаатай. Зүгөөр энэ үгэ болбол бусад хүнүүдые һургадаг хүндэ бүри ехээр хабаадаха болоно гээшэ ха. Эгээл тиимэ дээрэһээ багшанарые бэлэдхэхэ, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ тухай оролдохо шухала, багшанарай һургуулинуудай ажал ябуулгые һайжаруулха хэрэгтэй. СССР-эй Педагогическа наукануудай академиие байгуулга гэгээрэлэй, болбосоролой научна үндэһые хүгжөөлгэдэ шэнэ түлхисэ үгэхэ, багшанарые ном заалтын, хүмүүжүүлгын мүнөө үе сагай арга дүрөөр зэбсэгжүүлгэдэ туһалха бэзэ гэжэ найдагдана. Һургуулинуудай программа болон учебнигүүдэй дутагдалнууд тухай, һурагшадые хэшээлнүүдээр үлүүсэ ехээр хашараадат болон һургуулида дайралдадаг бусад бэрхэшээлнүүд тухай зүб тэмдэглэгдээ. Эдэ асуудалнуудые болотоор зүбшэн хэлсэлтэ танай съездын хүдэлмэридэ ехэ һуури эзэлжэ байһаниинь ехэл һайн гээшэ.

Һургуулиин хэрэг — партиина, гүрэнэй хэрэг гэжэ бидэнэр хэлэнэбди. Энээнэй зүб байһаниинь хэндэшье һэжэг түрүүлнэгүй. Һургуулиин багша, директор али нэгэн сагта эрилтэ, гүйлтацуудтайгаа гансаараа үлэдэг байһан ушар үзэгдэдэг гээшэ. Анхарал хандуулхыень, өөрынгөө хэрэг тухай һануулхые тэрэ түйлаха баатай болодог юм. Хэрбээ партиина организацинууд, манай советскэ органууд болон профсоюзууд багшын ерэхые хүлеэнгүйгөөр, харин өөһэдөө суглаанууд болон зүблөөнүүдһээ гадуур, мүн үдэр бүгэдынгөө ажалда багшатай бүри нягта холбоотой байхые оролдоо һаань, һайн лэ байгаа.

Хүсэлэл оролдолгодонь нүхэр ёһоор, һайн һанаатайгаар, хэрэг ажалыень ойлгохо ойлгомжотойгоор олониитын зүгһөө саг үргэлжын туһаламжа хүргэгдэхэ гэжэ багша бүхэнэй харахаар—тиимэ оршон байдалые багшанарай коллективүүдые тэйрүүлэн бүтээлхэ гээшэ партиин организацинуудай уялга мүн. Совет засагай түлөөлэгшэдэ, мүн колхозой түрүүлэгшэдэ, үгышье һаа, партиина гү, али комсомолой комитедтэ орохынь түлэ үүдэн багшын урда холодоо нээлтээтэй байха ёһотой. Тэрэ хадаа хаа хаанагүй хүлеэгдэжэл байһан хүн болохо зэргэтэй. Манай профсоюзууд багшын аша туһые харадаг, тиигэхэ уялгатай, тэрэнэй ажабайдалай эрхэ нүхэсэл тухай, тэрэнэй элүүр энхэ байха ба амаралта тухай оролдолго гаргажа байха болоно.

Багша болбол мүнөө үедэ манай ороной ажал хэрэг тухай, дэлхэй дээрэ юун боложо байнаб гэһэн мэдээсэлнүүдые манай партиина комитедүүдһээ бүри ехээр абажа байха зэргэтэй. Энэ хадаа хүмүүжүүлэгшын, марксистско-ленинскэ эрдэм дэлгэрүүлэгшын үндэр үүргэ дүүргэлтэдэ багшада туһалха. Ушар юуб гэхэдэ. манай олонхи багшанар лекторнүүд, политическэ кружогүүдай. семинарнуудай хүтэлбэрилэгшэд болодог, эдэбхитэй партиина, ниитын хүдэлмэри ябуулдаг ха юм. Хахад миллионһоо олон багшанар коммунистнууд болон комсомолшууд гээшэ. Энэ хадаа ехэ, нүлөөлхы хүсэн мүн. Олон багшанар засагай түбэй болон нютагай органуудта эдэбхитэйгээр хабаадана гэбэл, 155 мянгаһаа олон багшанар Верховно болон нютагай Соведүүдэй депутадуудаар һунгагдаһан хай. Манай багшанарай ниитэ-политическэ олон янзын ажал ябуулга үндэр сэгнэлтэдэ, хүндэлэлдэ хүртэнэ.

Багшын нэрэ хүндые, ниитын үүргые саашадаашье дэмжэжэ, бүри өөдэнь үргэжэ байха шухала. Тиихын тула хэблэл, радио, телевидени ехэ юумэ хэжэ шадаха, хэхэ ёһотойшье.

Багшанарай салин хүлһые дээшэлүүлгэ хадаа багша тухай Совет гүрэнэй анхаран оролдожо байһые тодорхойлон харуулаа. Энэ хадаа дүрбэн жэлэй саада тээ хэгдээ һэн. Совет экономикын бэхижэхын хэмжээгээр парти болон правительство багшын материальна байдалые саашадань һайжаруулха арга боломжонуудые бэдэржэ байха юм. Энэ мүн манай ороной бусад ажалшадташье хабаададаг гээшэ.

Манайда һургуулиин шэнэ байшангууд, спортивна барилганууд, багшанарай байшангууд баригдажа байдаг. Гэбэшье һургуулиин байшангуудта, илангаяа хүдөө нютагуудта, эрилтэ үшөөл ехэ зандаа. Мүнгэ зөөритэй олон түрүү колхозууд ниитын суглаануудай шиидхэбэреэр өөһэдөө шэнэ һургуулинуудые барина, багшанарта гэжэ гэрнүүдые бодхоно. Киевскэ областиин Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ П. Л. Сиромахинай үгые бидэнэр анхаран шагнажа, сэдьхэлээ ханаабди. Нютагайнгаа һайн һайхан ажал хэрэг тухай, хүдөөгэй багшанарта, һургуулидаа колхозой зүгһөө ехэ туһаламжа хүргэжэ байһан тухай тэрэ хэлээ. Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозой жэшээе бусад районууд болон областьнуудта үргэлжэлүүлхэ бэзэ гэжэ найдахые хүсэгдэнэ. Энэ арад зоной эдэбхи үүсхэлые илангаяа мүнөө, бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда оролготой дашарамдуулан, һургуулиин барилгануудые үргэдхэхэ зорилгын табигдаад байхада, дэмжэхэ, урмашуулха хэрэгтэй.

В. И. Ленин залуушуулда хандажа иигэжэ хэлэдэг һэн: «Имагтал мүнөө үе сагай эрдэмые шудалхадаал, сээжэлдэһэн дүрим, зүбшэл, лурадхал, заабаринууд, түсэбүүд байһан коммунизмые танай хүдэлмэриие сэхэ нэгэдүүлдэг бодото хэрэг болгожо, коммунизмые танай бодото ажал хүдэлмэриин хүтэлбэри болгожо шадахадаал, залуушуул шэнэ общество байгуулха зорилгые шиидхэжэ шадаха юм». Энэ шадабариие залуу наһанһаа олохо хэрэгтэй, тиин энээндэнь залуушуулай эгээн олониитын организаци, залуу үетэниие хүмүүжүүлгэдэ, тэдэниие ажалда, коммунизмын үзэл сурталай түлөө тэмсэлдэ бэлэдхэхэ хэрэгтэнь партиин эгээн дүтын туһалагша болохо комсомол ехэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай.

Ажабайдалай замда орожо ябаһан хүбүүд болон басагадууд али нэгэн мэргэжэл шэлэжэ абахадаа ниитын эдэбхитэй ажал ябуулгада бэеэ бэлдэдэг. Энэ ажал ябуулга гол түлэб һургуулида — һурагшадай багахан хэрэгһээ эхилдэг, тэрэнэй һүүлээр ехэ ажабайдалай харгыда орохо саг ерэдэг. Комсомол, мүн тэрэнэй хүтэлбэрилдэг пионернүүдэй организаци эрхэтэн уялгаяа дүүргэхэ эгээн түрүүшын хэшээлнүүдые үгэдэг гээшэ. Тэдэнэр хэжэ шадаха ниитын хэрэгые өөрынгөө хубиин хэрэг гэжэ харахаар үхибүүдые һургадаг. Үхибүүд бусадта аша туһа хүргэхэдөө, баяртай, сэдьхэл ханагүй болодог. Энэ хадаа коммунис хүмүүжүүлгын ехэ, олон һалбаритай хэрэгтэ эгээн түрүүшын амжалта мүн болоно.

Һургуулида комсомолой хэхэ шухала хэрэгүүд олон. Тэдэнэй нэгэн— коллективизм, нүхэрэй, хани барисаанай шэнжэ шанар хүмүүжүүлгэ болоно. Хэрбээ хүн залууһаа коллектив соо байжа һураагүй һаа, хэрбээ хани барисаанда үнэн сэхэ байжа һураагүй һаа, томо болоходоо энэ гээгдэлээ усадхахань хүшэр хүндэ болохо юм. Ажалда, дайн сэрэгтэ, үзэл сурталай тэмсэлдэ нүхэсэлгын шухала байһаниие бидэнэр мэдэнэ ха юмбиди.

Һургуулиин жэлнүүд— хараа бодолой бүридэдэг, «юундэ», «хайшан гээд» гэһэн олон асуудалнуудай гарадаг, этигэмжэтэй харюу бэдэрхэ саг гээшэ. Залуу наһанда иимэ шэнжын байдагынь мэдээжэ: юумые түргөөр хадуун абаха, һонирхуушэ. шэнжэлхэ хүсэл, шэнэ юумэндэ һонирхол ехэтэйгээр эрмэлзэхэ. Эдэ бүгэдэ залуугай заатагүй нүхэсэл. һайн эрмэлзэл мүн. Тэдэниие анхаралтайгаар, зохидоор дэмжэхэ. һайн ажал хэрэгтэ шэглүүлхэ хэрэгтэй.

Манай залуушуул оюун ухаанайнгаа талаар хүгжэхэһөө гадна, мүн бэе махабадайнгаа талаар хүгжэхэ ёһотой гэжэ анхарал хандуулха хүсэл бии. Спорт хадаа гансахан рекордын хойноһоо дугташалга бэшэ, харин энэ хадаа олон миллион хүнүүдэй элүүр энхэ мүн, энэ хадаа ажалда бэлэдхэл мүн. энэ хадаа манай залуушуулые сэрэгэй албанда бэлэдхэлгэ, юумые дабасатай, журамтай, хатуу, эрэлхэг зоригтой байлга—ажабайдалай иимэ шухала шэнжые хүмүүжүүлгэ гээшэ. Залуу үетэниие бэе махабадайнь талаар хатуужуулха хэрэгтэ һургуулиин, профсоюзай, комсомолой үүргэ ехэ байхань дамжаггүй.

Һургуули бүлэ хоёрой хүсэлэл оролдолго хэр нягтаар нэгэдэнхэйб—тэрээнһээл хүмүүжүүлгын амжалта ехэнхидээ дулдыдаха. Орон дотор соёл культурын юрэнхы ургалта. хүн зоной ажаһуудалай һайжарха ушар, тусхайлбал, гэр байдалай һайжарһан, сүлөө сагай ехэ болоһон ушар—эдэ бүгэдэ үхибүүдтээ бүри ехэ анхарал хандуулха арга түрэлхидтэ олгоно. Таанар, нүхэд багшанар, мүнөө үхибүүд класстаа элүүр энхэ талаар бүри һайн, бүри хүгжэнги ерэдэгыень өөһэдөө анхарна ёһотойт.

Арадай материальна болон культурна хэмжээнэй саашанхи ургалта —энэ хадаа парти ба гүрэнэй саг үргэлжын анхарал оролдолгын зүйл болодог—эдир үетэндэ саашадаашье һайн һайханаар нүлөөлжэ байхань дамжаггүй. Гэбэшье нэгэн доро, үхибүүдээ хүмүүжүүлхын түлөө түрэлхидэй харюусалга бүри ехэ болоно. Энэ ушар «гэрлэлгэ ба бүлэ тухай» шэнэ хуули соо тодорхойлогдоо. Энэ хуули үргэн олониитын хабаадалгатайгаар зохёогдожо, СССР-эй Верховно Соведэй һаяхан үнгэрһэн сесси дээрэ баталагдан абтаа. Һургуулиин үгэдэг бүхы эрдэмые үхибүүдэй һайнаар шудалхаһаа гадна, гуримда, жаяг заршамда дадажа һурахын, манай обществын ажабайдалай гуримые сахижа һурахынь хойноһоо түрэлхидһөө бэшэ хэн оролдохо ёһотойб. Бүлын, һургуулиин, олониитын хүсэлэл оролдолгын нэгэдэл — советскэ педагогикын таһаршагүй шэнжэ мүн.

Нүхэдүүд!

Үхибүүдые хүмүүжүүлгэ, залуу үетэниие хүмүүжүүлгэ—энэ хадаа үнэхөөрөө бүгэдэ арадай хэрэг мүн, тэрэнэй түлөө бүхы общество харюусалгатай. Энээнтэй дашарамтуулан соёл культуратай, үзэл сурталтай сэхэ холбоотой ажал хэдэг манай интеллигенциин отрядууд тухай хэлэхэ хэрэгтэй болоно. Тэдэнэр зохёохы ажалаараа совет хүнэй ухаан бодолые баяжуулна, обществын соёл культурын баялигуудые арьбадхана. Зохёохы ажалаараа тэдэнэр эдир залуушуулай коммунис шэнжэ шанарые бүридүүлэн хүмүүжүүлгэдэ. Эхэ орондоо дуратай байхаар, үнэн сэхэ, зоригтой, хани нүхэртөө үнэн сэхэ байха, ниитынгээ уялгые хүндэлхэ шэнжэ нэбтэрүүлгэдэ һургуулида туһална.

Удхаараа болоо һаа, уран зохёолшо бүхэн мүн залуу үетэнэй аша туһада зохёол бүтээнэ. Һайн, ухаан болол гүнзэгы ном ехэ наһатайшуулайшье сэдьхэлдэ, тэрэшэлэн һонюушэ эдир сэдьхэлдэшье мүр сараагаа үлөөнэ. Эгээн бага наһанһаань хүниие ном үдэшэнэ, тэрэнэй хараа бодолые үргэдхэнэ, гайхамшагта баатарнуудтай танилсуулна, тэдээниие һажааха хүсэл түрүүлдэг, һайн һайханиие дурлуулжа һургадаг ба муу юумые буруушаахаар һургадаг.

М. Горький. В. Маяковский, А. Толстой, М. Шолохов. А. Фадеев, К. Федин, М. Ауэзов, Н. Тихонов, М. Рыльский, Л. Леонов, С. Вургун. А. Твардовский. К. Симонов, Ч. Айтматов, Э. Межелайтис, Р. Гамзатов болон бусад элитэ ехэ совет уран зохёолшод болон поэдүүд манай арадай оюун ухаанай баялиг болоно, тэдэнэй зохёолнууд коммунис үзэл сурталаар зоригжуулдаг ба зоригжуулжа байна. Тиимэ дээрэһээ тэдэнэр мүн совет һургуулиин алтан баялиг мүн. Энэ баялиг манай үе сагые, коммунизмын эли тодо шэнжэ шанарые тодорхойлон харуулһан шэнэ зохёолнуудаар арьбадхагдажа байдаг.

Шэнэ совет литературын хуби болон хүгжэдэг үхибүүдэй һайн литература манайда бии. Мүнөө С. Маршак, С. Михалков, К. Чуковский, А. Барто болон Н. Носовой номуудгүйгөөр үхибүүдэй хүгжэлтэ түйлахын аргагүй. Мүн Д. Фурманов, Н. Островский, А. Гайдар, Л. Кассиль болон бусад олон бэлигтэй уран зохёолшодой номуудгүйгөөр эдир наһаяа үнгэргэхын аргагүй. Залуушуулые революционно ёһо заншалаар хүмүүжүүлдэг, манай ажабайдалай баатаршалгые алдаршуулдаг, арадай дурладаг кинофильмнүүдые зохёогшод тухай һайн һайхан үгэ хэлэлтэй.

Эрхэтэнэй уялгын ба энэрхы сэдьхэлэй удха шанартай томо зүжэгүүдые байгуулдаг совет театрай ажал ябуулгашад үхибүүдые, эдиршүүлые хүмүүжүүлгэдэ һайн һайхан хубитаяа оруулна. Үхибүүдтэ тусхайгаар зорюулагдаһан театрнуудай тоо олошорно. Тиин социалис культурын үндэһэ һуури дээрэл манай орондо тиимэ театрнуудые байгуулха гэһэн боломжо түрэһэн юм гэжэ эндэ хэлэе. Манай элитэ ехэ композиторнууд Д. Шостакович, Д. Кабалевский, Т. Хренников болон бусад үхибүүдтэ зорюулагдаһан хүгжэм дуратайгаар зохёодог, уран һайхан хүгжэмдэ дурлуулгада, манай залуушуулай хонгёо хоолойн һайхан байхаар хүмүүжүүлгэдэнь совет һургуулида туһалдаг юм.

Мүнөө, телевидениин болон холхее холбооной замбуулиндахи хэмэл олонуудай үе сагта, кино болон радиогой үе сагта, эрхим зүжэгүүд болон концертнэ программануудые үнэхөөрөө олон олон миллион хүнүүд харана, шагнана. Театральна болон хүгжэмэй искусство манай ороной эгээн холын булан тохой хүрэдэг болонхой. Иигэжэ, бүхы талаараа хүгжэжэ, гүнзэгы эрдэм абажа, һайн һайханда дуратайгаар хүмүүжүүлэгдэжэ, манай эдиршүүл ургана. Энээнэй һүүлээр һургуулида манай үхибүүдэй естественнэ наука болон техникэдэ дурлахаһаа гадна, уран һайханай гоё һайхан бэлигэй уран һайханай оюун бэлигэй һалбаран хүгжэдэгые гайхамаар аал.

Харин совет хүмүүжүүлгэ хадаа дүтын хара ажалай зорилгонуудые дүүргэнэ, һуралсалай үедэ хүнэй эдэбхи үүсхэл дарагдана гэжэ баталан хэлэхэ хүнүүд хилын саана үшөөл байһыень харадад үзэгты. Тэдэнэр өөһэдыгөө «советологуудби» гэжэ нэрлэдэг. Теэд энээндэнь манай залуушуулые, манай бодото байдалые нюдөөрөө харагүй хүнүүд лэ үнэншэжэ болохо юм. Хүнэй бүхы талаараа болотоор хүгжэхын тула манай оронойхиһоо ондоо үлүү һайн эрхэ нүхэсэлнүүд үгы юм. Манай орондо хүн бүхэнэй бэлиг шадабариин ургалта тухай баян дэлгэрэр, аша үрэтэйгөөр анхарал оролдолго гаргадаг, залуу бэлиг талаангуудта тон ехэ анхарал хандуулагдадаг, үргэн арад зон соёл культурын дээжэдэ хүртэнэ.

Үзэл бодолой, уран һайханай бүхы баялигууд—ном болон кинофильмнүүд, зүжэг болон зурагууд, скульптура болон хүгжэмэй зохёолнууд—манайда бүгэдэ ниитын баялиг болоно. Культурын баялигта ажалшадай хүртэхэ ушар болото культурна революциин асари ехэ түйлалта мүн.

Гансахан 1965—1967 онуудай туршада Советскэ Союзда совет уран зохёолшодой миллиард шахуу хэһэг ном хэблэгдэн гаргагдаа, литературна-уран һайханай, ниитэ-политическэ шэнэ 16 журнал гаргагдана, уран һайханай. документальна, научно-ойлгууламжын хүсэд метражна 520 фильмүүд гаргагдаа, 1700 шахуу зүжэг хэблэгдээ. Совет литература болон искусство ниитын ажабайдалай шухалын шухала асуудалнуудые партийна шэнжэтэйгээр табиһан уран һайханай шэнэ шэнэ зохёолнуудаар баяжана.

Уран һайханай бүтээлнүүдтэ арга дүрын, түхэл янзын, мүн жанрнуудай талаар олон янза байхань заатагүй. Уран бүтээлшэдэй өөрынь онсо өөрсэ шэнжые үгы болгохо һэдэлгые бидэнэр буруушаалгабди. Парти арад хоёр гансал иимэ юумые хүсэнэ гэбэл: уран һайханай зохёолнууд ажабайдалые үнэн зүбөөр харуулха, совет арадай баатар габьяагай алдар солые харуулха, коммунизмын үндэр үзэл сурталаар бүхы хүнүүдые хүмүүжүүлхэ ба энэ үзэл сурталые бэелүүлгэдэнь тэдээндэ туһалха ёһотой. Гэбэшье бэрхэшээлнүүдые, буруу ушар үйлэнүүдые, алдуунуудые харуулхагүй гэгдэнэ бэшэ. Зүгөөр ажабайдалай гүн соохи үйлэ хэрэгүүдые, тэрэнэй зүрилдөөнүүдые, хуушарһан ба шэнэ юумэнэй хоорондохи тэмсэлые уран һайханаар харуулха хэрэг гансахан ара, муу талыень хэтэрүүлэн харуулха ябадалтай эбсэшэгүй юм. Муу талые харуулха ябадалые манай дайсад «сүлөөтэ» уран һайханай зохёолой дээжэнь гэжэ харуулдаг юм.

Совет олониитээр буруушаагдаһан уран зохёолнуудта иигэжэ хандаһан зарим ушар манай литература болон искусствын шэнжэдэ хабаатай бэшэ юм. Совет уран зохёолшод, кинематографистнууд, театрай хүдэлмэрилэгшэд, уран зураашад болон композиторнуудай бүтээһэн оюун ухаанай асари ехэ баялигуудай үзэл сурталай удха шанарые шэнжэлжэ үзөө һаа, манай уран бүтээлэй интеллигенци партитайгаа, арадтайгаа нягта холбоотой байгаа, байна, байхашье гэжэ мэдүүлхэ бүхы эрхэтэйбди. Түүхын үнэн зүбые баримталха, капиталис обществоһоо социалис обществын булюу һайниие харуулха, коммунис этигэмжэтэй байха, арадтайгаа нягта холбоотой байха—энэл даа манай культурын мастернуудай үнэлһэлдэг түшэг тулгууринь. Энэл ушар дэлхэйн ниитэ хүн түрэлтэнэй соёл культурые хүгжөөлгэдэ манай социалис литература болон искусствын бүри ехээр нүлөөгөө үзүүлдэгыень тодорхойлно.

Нүхэдүүд!

Совет обществын бүхы оюун ухаанай ажабайдалай үндэһэ һуурин. марксистско-ленинскэ хараа бодол. коммунис үзэл суртал мүн болоно. Теори байһан научна социализмые совет хүнүүд эгээн түрүүшээр бодото ажал хэрэг болгожо шадаа.

Табин жэлэй саада тээ В. И. Ленин толгойлогшотой манай парти арадай хуби заяанай, тэрэнэй ерээдүйн түлөө агуу ехэ харюусалгые Россин ажалшадай үмэнэ, бүхы дэлхэйн үмэнэ бэе дээрээ даажа абаа һэн. Ажалшадай аша туһын түлөө үни удаан сагай шэн габьяата тэмсэлээрээ, үйлэ хэрэгүүдэй хайшаа, ямараар хүгжэхыень научна ёһоор урид хараалжа шадаха аргаараа. социализмын илалтын ба бэхижэлтын түлөө тэмсэлдэ олоһон политическэ болон эмхидхэлэй дүй дүршэлөөрөө совет обществын хүтэлбэрилхы хүсэн гэжэ бүгэдэ ниитын сэгнэлтэ ба мэдэрэлые парти түйлаа. Өөрынгөө зэргэдэ хүдэлмэришэн ангиин. таряашадай, интеллигенциин 13 миллионһоо олон эрхим түлөөлэгшэдые нэгэдүүлжэ. парти болбол совет арадай политическэ, ёһо заншалай. ухаан бодолой түгэс хүсые тодорхойлон харуулна.

Экономико болон наукада, соёл культура болон шэнэ хүниие хүмүүжүүлгэдэ Советскэ Союзай түйлаһан амжалтанууд уласхоорондын түйлай ехэ удха шанартай юм. Эдэ амжалтанууд—арадуудай хуби заяанай, бүхы хүн түрэлтэнэй ерээдүйн дулдыдаһаг хуушан ба шэнэ дэлхэй хоёрой хоорондохи тэмсэлдэ оруулһан манай шиидхэхы хубита мүн. Совет арадай бүхы ажал хэрэг. бүхы бүтээлнүүд гүнзэгы интернациональна удхатай юм. Арадай ажахын талаар түйлалтанууд, совет гадаадын политикын амжалтанууд, гансахан манай оронойшье бэшэ, мүн манай ханинарай, союзнигуудай уласхоорондын байдалые бэхижүүлнэ. Өөрынгөө национальна, социальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэдэг арадуудта Советскэ Союз туһаламжа хүргэдэг, хүсэн түгэс Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые байгуулжа манай орон эрхэ сүлөөдэ дуратай бүхы арадуудта эсэргүү, нэн түрүүн социалис оронуудта эсэргүүгээр шэглүүлэгдэһэн империализмын аэрхэг түримхэй түсэбүүдэй замда хаалта табяа.

Дэлхэйн оршон байдал орёо байһан зандаа. Социалис оронуудай, дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй хүсэ болон нэгэдэлые һандаргахын тула империализм али бүхы арга боломжые хэрэглэхээ һэдэнэ. Энэ ушар хадаа империализмда эсэргүү тэмсэлдээ хүсэлэл оролдолгоёо арьбадхахые, хёрхо һэргэг байхые бидэнэрэй уялга болгоно. Партиин, арадай бүрин һайшаалда хүртэһэн КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленумэй шиидхэбэринүүд эгээл энээндэ уряална. Дэлхэй дээрэхи хүсэнүүдэй хубааралга социализмын аша туһада хубилжа байна гэһэн манай партиин тобшолые дэлхэй дээрэ тогтожо байһан оршон байдал гэршэлнэ.

Үнэхөөрөө һүүлэйшье үйлэ хэрэгүүд юун тухай хэлэжэ үгэнэб? Капитализмын гол орон болохо Америкын Холбоото Штадууд Вьетнамай баатар арадта эсэргүү дай хэжэ, хүндэ хүшэр гээлтэдэ орожо байна. Уласхоорондын байдал дээрэ США-гай амяарлагдахань бүри шангадана. Хуушан гуримай хэлбэришэгүй хэрэм гэжэ бүхы дэлхэйн мүлжэгшэд болон дарлагшадай харадаг орон мүнөө өөрөө дотоодын горитойхон доһолгооной шатада оронхой. Францидахи пролетариадай ангиин тэмсэл, Италиин зүүнэй хүсэнүүдэй амжалтанууд, ФРГ-дэ онсо хуулида эсэргүү олониитын хүдэлөөн, Англи, Япони болон бусад оронуудтахи бүһалгаанай хүдэлөөнэй ургалта—танда һайн мэдээжэ эдэ баримтанууд капитализмда боложо байһан социально-политическэ кризисэй гүнзэгыржэ байһые гэршэлэн батална. Буржуазна оронуудта залуу үетэн капиталис гуримда, тэрээнэй ажабайдалда бүри ехээр дураа гутажа, тэрэнээ, мүн буруушаалгаяа олон аргаар мэдүүлнэ. Тиихэдэ залуу үетэнэй эрхим хубинь хуушан байгуулалтада эсэргүү тэмсэлдэ ухаан сэдьхэлэйнгээ уряагаар оролсоно. Залуушуулые барихань капитализмда бүри хүшэр хүндэ болоно, тэдээндэ нүлөөгөө үзүүлжэ байхань баһал хүшэр хүндэ болонхой. Иимэ байгуулалта хүгжэлтэгүй, мухарданхай, түүхын зорилго үгы юм гэжэ энэ ушар үшөө дахин баталан харуулна гээд хэлэжэ болоно.

Гэбэшье империализм үшөөл хүсэтэй дайсан байһан зандаа, мэхэ гохотой ябуулга хэнэ, өөрынгөө арга шадабаряа шэнэ оршон байдалда таарулха гэжэ һэдэнэ. Экономическа болон политическэ тэмсэлээ зогсоонгүй. сэрэгэй һүйтхэлтэ ябуулгаһаа гарсангүй, тэрэ үзэл сурталай тэмсэлдэ онсо хүсэлэл оролдолго гаргана, социализмын үзэл сурталай үндэһэ һуурииие һандаргаха һэдэлгэ гаргана. Буржуазин номнолшод коммунизмда эсэргүү номнолые, национализм, хара амяа хараха бодол далдагүйгөөршье, нюусааршье социализмын дэлхэйдэ абаашаха гэжэ оролдоно. Тэдэнэр социалис оронуудай арадуудай социально-политическэ, үзэл сурталай нэгэдэлые һуларуулхые, тэдэнэй хоорондо зүрилдөө гаргахые, бэе бэедээ этигэхэгүй ябадал һужэроохые хүсэнэ. Тиихэдээ манай дайсад коммунис партинуудта эсэргүүгээ гол сохилтоёо шэглүүлнэ. Тэдэнэр партиин хүтэлбэрилхы үүргэ демократиие һаад хэнэ гэжэ худал хуурмагаар харуулхые оролдоно. Теэд шэнэ байгуулалтын түшэг тулгуурииие һандаргаха арга олгохын тула социалис оронуудай арадууд капитализмые бута сохёо бэшэ юм. Дэлхэй дээрэ хоёр хүсэнүүд болохо социализм капитализм хоёрой оршожо, тэмсэжэ байһан сагта демократи ондо ондоо ангинуудта

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта).

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЫН ТҮГЭСХЭЛ

(Эхиниинь 1, 2-дохи нюурнуудта)

алба хэхэ гэжэ ажалшад мэдэнэ. Буржуазна демократи имагтал финансова капиталай бүлэг баяшуулай болон тэдэндэ дүтэлдэг бүлэгүүдэй засагые далдална.

Үзэл сурталай фронт дээрэ бусад фронтнууд дээрэ шэнги хүсэн империализмын талада бэшэ. Социализм, коммунис болон хүдэлмэришэнэй, хүдэлөөн добтолгоёо үргэлжэлүүлжэ, буржуазин үзэл сурталай нүлөөн дороhоо шэнэ шэнэ ажалшадые гаргажа бэедээ татана. Үзэл сурталаймнай тэмсэлдэ ажабайдал, бодото үнэн байдал манай союзнигууд болоно. Дэлхэй дээрэхи бүхы үйлэ хэрэгүүдэй ябаса империализмые элишэлэн харуулна, научна социализмын мүнхэ сурталда этигэлые бэхижүүлнэ.

Арадай аша туһые хамгаалха талаар Коммунис партиһаа ондоо үлүү зориг түгэлдэр, шадабаритай хамгаалагша байхагүй гэжэ совет хүнүүд олон арбаад жэлэй туршада этигэжэ абаа. Энэ политическэ үнэн зүб һургаалда бүхы социалис оронуудай арадууд өөһэдынгөө дүршэлөөр һуража

Коммунистнууд арадай этигэл найдабарие хүндэлнэ, тиин нэгэдэлэй, парти болон бүхы ажалшадай нэгэдэлые бүхы хэмжээгээр бэхижүүлнэ. Коммунизм байгуулжа байһан общество дотор партиин үүргын ургалта хуули ёһон юм гэжэ бидэнэр хэлэхэдэ, орон дотор боложо байһан бүхы юумэнэй түлөө, тэрэнэй амжалтын түлөө, тэрэнэй ерээдүйн түлөө партиин, партийна организацинуудай, коммунист бүхэнэй харюусалга ехэ боложо байна гэхэһээ ондоо юумэ хэлэнэгүйбди.

Хүндэтэ нүхэд!

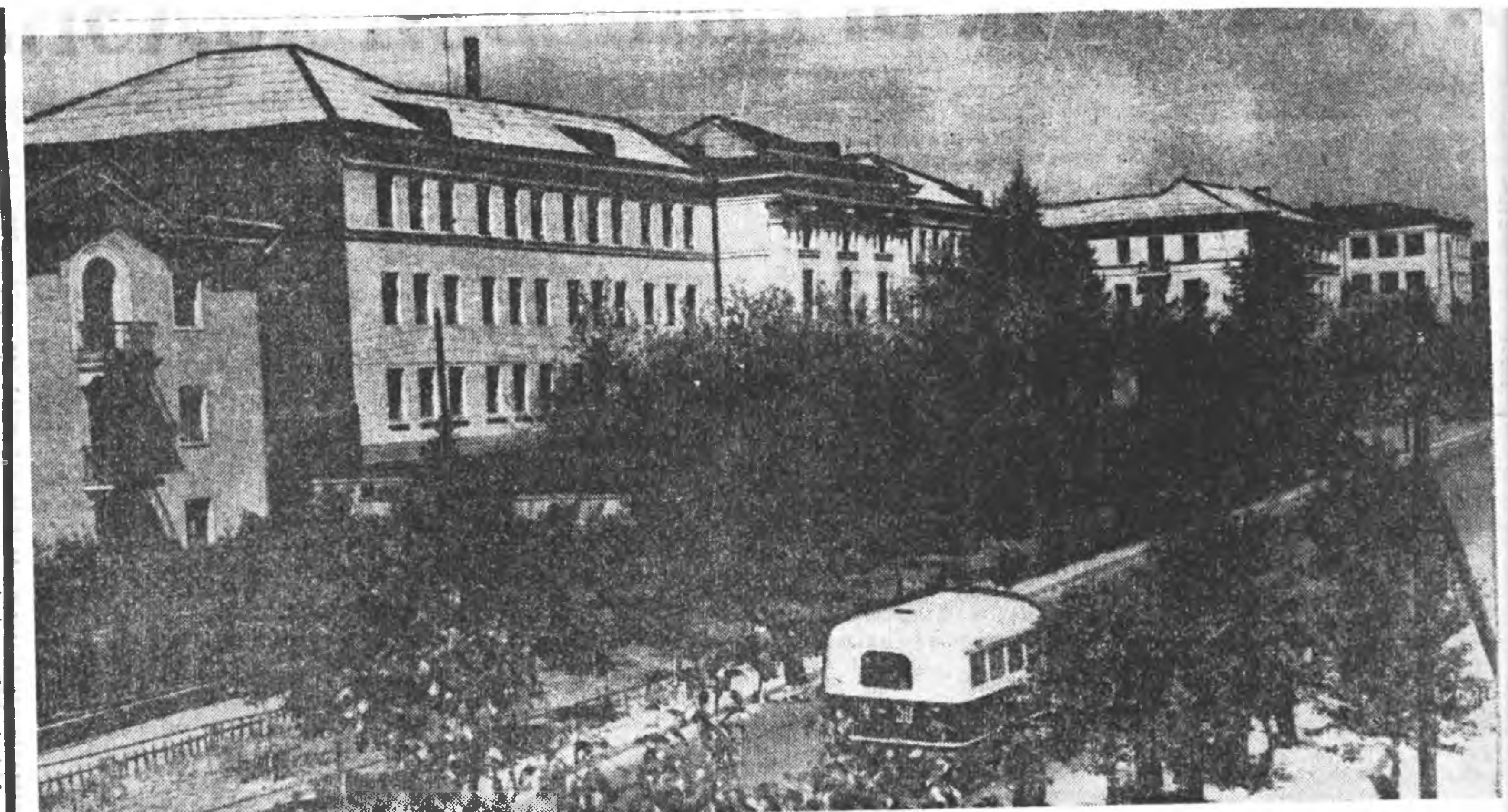
Революциин һүүлээр үни болонгүй В. И. Ленин партиие нигэжэ уряалаа һэн: тэрэ үедэ байһан «багшанарай армиие» эдэбхи үүсхэлтэйнгээ дүлөөр бадаруулха». Гэхэтэй хамта тэрэ иимэ зорилго табяа һэн: партитай, тэрэнэй үзэл сурталтай нягта холбоотой байха, тэрэнэй үзэл бодолоор нэбтэрһэн, олониитэ хүдэлмэришэдые бэедээ татажа шадаха, тэдэниие коммунизмын үзэл бодолоор нэбтэрүүлхэ, коммунистнуудай хэдэг ажалаар тэдэниие урмашуулха шэнэ багшанарай армиие хүмүүжүүлхэ.

Ленинэй энэ захяае манай парти дүүргэсэ гэжэ бидэнэр омогтойгоор хэлэжэ шадаха байнабди. Манайда мүнөө багшанарай тиимэ арми бии! Тэрэнэй түлөөлэгшэд энэ зал соо һууна.

Танай съезд бүхы багшанарые зориглуулха, арадай гэгээрэлые саашадань һайжаруулха хэрэгтэ тэдэнэй хүсые элсүүлхэ гэжэ Коммунис партиин Центральна Комитет найдана.

Гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд Коммунис партиин, манай гүрэнэй үнэн сэхэ түшэг тулгуурынь хододоо байха, совет арадай омогорхол хододоо байха, ургажа ябаһан үетэниие һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө бүхы эршэ хүсэ, эрдэм мэдэрэл, дүй дүршэл, багшын уран арга, зүрхэнэйнгөө бүхы ольһые тэдэнэр саашадаа үгэжэ байха гээд этигэжэ байһанаа тодорхойлхыемни зүбшөөгыт.

Таанадта — багшанарай Бүхэсоюзна съездэ хабаадагшадта, арадай гэгээрэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ зориг түгэлдэрөөр ажаллахыетнай, зохёон байгуулхы ехэ амжалтануудые түйлахыетнай хүсэхыемни зүбшөөгыт.

Улаан-Удэ. Ранжуровай нэрэмжэтэ үйлсэ.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

Эбдэршэгүй хани барисаан

БУДАПЕШТ, июлиин 4. (ТАСС). Совет-венгр хани барисаанай митинг Москвада болоһон тухай материалнууд мүнөөдэр Будапештдэ гараһан газетэнүүдэй эхин нюурнуудта толилогдоо. «Непсабадшаг», «Мадьяр Хирлап» гэжэ газетэнүүд Л. И. Брежневэй ба Я. Кадарай хэлэһэн үгэнүүдые дүүрэндэнь, мүн бэшэ газетэнүүд тэрэнэй гол удхыень тунхаглаба.

Тиихэдээ хоёр ороной парти, правительствануудай нэгэн адли һанал бодолтой, өөһэд хоорондын аха дүүгэй хани барисаае улам бэхижүүлхэ гэһэн Венгриин болон СССР-эй арадуудай халуун хүсэлэнгые, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэлые бэхижүүлхэ хэрэгтэ коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай болохоёо байгаа зүблөөнэй удха шанартай байһаниие газетэнүүд тэмдэглэнэ.

Совет-венгр хани барисаанай митинг үсэглэлдэр Венгриин радиогоор болон телевиденеэр дамжуулагдаа һэн.

Социализмын ниитын хэрэг

БЕЛГРАД, июлиин 4. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, мүн ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадарай хэлэһэн үгэнүүдэй гол удхыень тунхаглажа, Югославиин газетэнүүд Москвада болоһон совет-венгр хани барисаанай митинг тухай мэдээсэл мүнөөдэр хэблэһэн байна.

Коммунистнууд гэшэ орон дотороо социализм ба коммунизм байгуулха хэрэгые өөһэдынгөө арюун уялга гэжэ тоолодог байбашье һаа, бэшэ бэшэ гүрэнүүдтэхи социалис байгуулалтын хуби заяае хэрэгсээнгүй байжа хэзээшье шадахагүй юм гэһэн Л. И. Брежневэй үгэнүүд тухай «Политика» газетэ түсгаар анхарал хандуулна.

„Империализмда эсэргүү тэмсэлэй нэгэдэмэл фронт"

СОФИ, июлиин 4. (ТАСС). «Һанал бодолой дүүрэн нэгэдэл», «Аха дүүгэй харилсаануудые бэхижүүлгэдэ шухала шата», «Империализмда эсэргүү тэмсэлэй нэгэдэмэл фронт» гэһэн томо томо гаршагтайгаар Болгариин газетэнүүд Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо болоһон совет-венгр хани барисаанай митинг тухай мэдээсэл, мүн нүхэд Л. И. Брежневэй болон Янош Кадарай хэлэһэн үгэнүүдэй гол удхые тон эли газарта тунхаглаба.

Империалистнуудай зээрхэг түримхэй добтолгодо эсэргүүсэн тэмсэһэн вьетнам арадта Советскэ Союз энээнһээ хойшодоошье шухала туһаламжа үзүүлжэ байха юм, баһа араб арадуудые бүхы хэмжээгээр дэмжэхэ болоно, мүнөө сагай эрхэ байдалда социалис гүрэнүүдэй бата нэгэдэлтэй байха гэшэ түсгаар шухала удхатай юм гэһэн Л. И. Брежневэй үгэнүүдые онсо тэмдэглэнэ.

Камбоджын правительствын эдүүлгэ

ПНОМПЕНЬ, июлиин 4. (ТАСС). Камбоджын правительство хадаа тэндэ амгалан һууһан зондо Америкын сэрэгэйхидэй дахяад гэмтэ муухайгаар добтолжо байһыень эрид буруушааба. Үсэглэлдэр эндэ тунхаглагдаһан Камбоджын правительствын мэдүүлгын ёһоор, июниин 29-дэ Америкын хоёр сэрэгэй вертолёт Прейвенг провинциин Сваянгонг тосхоной оршондо шурган ороод, хилэ тээһээ нэгэ километрэй зайда тарялан дээрэ ажаллажа байһан хүнүүдые буудаһаа байгаа. Тиихэдээ миил нэгэ хэдэн метр хүрэтэр буужа ерээд, вертолёдууд хахад часай турша соо сагаан талада байһан хүнүүдые пулемёдоор буудаба. Тэндэ 14 хүн алуулаа, тэдэнэй дунда эхэнэрнүүд, хүүгэд бии. Баһа дүрбэн хүн хүндөөр шархатаа.

США-гай энэ гэмтэ аашые тон шангаар буруушаахыень бүхы дэлхэйн олониитые, болбосоронги гүрэнүүдые, томо томо уласхоорондын эмхи зургаануудые Камбоджын правительство уряална.

Парижда болоһон 11-дэхи хуулита хөөрэлдөөн

ПАРИЖ, июлиин 3. (ТАСС). Вьетнамай Демократическа Республикын болон Америкын Холбоото Штадуудай түлөөлэгшэд хуулита хөөрэлдөө хэхын тулада, мүнөөдэр Парижда уласхоорондын конференцинүүдэй байшанда 11-дэхеэ суглараһан байна.

Хоёр гүрэнэй правительствануудай гаргаһан шиидхэбэриин ёһоор, майн 13-һаа хойшо иимэ хөөрэлдөөн Парижда боложо байгаа юм. Энэ хөөрэлдөөнэй зорилго хадаа, ДРВ-дэ эсэргүүсэһэн Америкын бомбодолгонуудые, мүн бэшэшье сэрэгэй ябуулгануудые хэлсээнгүй болюулха тухай үгэеэ нэгэдэе гэһэн байха юм. Энээнэй һүүлээр хоёр таладаа хабаадаха бэшэ бэшэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ ороходо байгаа.

Афинада дахяад сүүдлэжэ эхилээ

АФИНА, июлиин 4. (ТАСС). Үсэглэлдэр Афинын сэрэгэй трибуналда үшөө 21 хүн сүүдлүүлжэ эхилээ. Тэдэнэр «демократическа обороно» гэжэ нюуса эмхи байгуулаад, мүнөө тогтонхой гүрэн түрын байгуулалтые хүсөөрөө унагааха, һүйдхэлэй ябуулга хэхэ гэһэн зорилготой байба гэжэ тэдэнэр гэмнэгдэнэ. Арестһаа тэрьедээд, хилын саана гаража ошоһон хоёр хүниие заочноор сүүдлэжэ байнхай.

«Демократическа оборонын» хүтэлбэрилэгшэд ба гэшүүд өөһэдынгөө политическэ үзэлэй талаар Андреас Папандреугай союз гэжэ партиин зүүнэй талада дүтэрхы юм. Гэмнэлгэ соо хэлэгдэһэнэй ёһоор, 1967 оной августын эхеэр тэдэнэр өөрынгөө эмхиин үг зорилго тухай декларации гаргаһан юм ха. Тиихэдээ Грециин арад зониие боогоолшолһон фашизмын хүсэнүүдые бута сохихын түлөө түс эмхи тэмсэл хэнэ гэһэн байгаа.

Үшөө нэгэ хорото добтолго

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 4. (ТАСС). Үсэглэлдэр Пасадена шадар (Калифорни штат) Сайдалла Сирхан гэгшэдэ хорото добтолго хэһэн байгаа. Тэрэ хадаа сенатор Роберт Кеннедиие алаһан Сирхан Сурханай ахань болохо юм.

Полициин мэдүүлгэдэ түшэглэн, ЮПИ агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, Лос-Анджелесһээ машинаар гэртээ бусажа ябахадань, танигдаагүй хүнүүд Сайдалла гэгшые хоёр дахин буудаһан байна.

Социалис гүрэнүүдэй нэгэдэлэй түлөө

ВАРШАВА, июлиин 4. (ТАСС). Мүнөөдэр Польшодо гараһан газетэнүүдэй эхин нюурнуудта Москвада болоһон совет-венгр хани барисаанай митинг тухай мэдээсэл тунхаглагдаа. «Социалис гүрэнүүдэй нэгэдэл түсгаар шухала удха шанартай», «СССР-тэй хани барисаан хадаа бэеэ даанхай гүрэнтэй ба эрхэ сүлөөтэй байхын үндэһэ һуури мүн», «Социализм ба коммунизмын байгуулалта хадаа коммунистнуудай гол шухала зорилго», «Марксизм-ленинизм гээшэ маннадай хүсэтэ зэбсэг болохо юм», «Аха дүү партинуудай бата нэгэдэл империализмда эсэргүү тэмсэлэй фронт бэхижүүлнэ» гэхэ мэтын гаршагууд доро нүхэд Л. И. Брежневэй, мүн Я. Кадарай хэлэһэн үгэнүүдэй гол удхые тодорхойгоор хэблэһэн байна.

Үшөө табан американ самолёт унагаагдаба

ХАНОЙ, июлиин 4. (ТАСС). Вьетнамай информационно агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, һүүлэй гурбан үдэр соо Вьетнамай Демократическа Республикын газар дээрэ ДРВ руу шурган ороһон 5 американ самолёт унагаагдаа.

Тодо болоһон мэдээнэй ёһоор, Куангбинь гэжэ провинцида июлиин 28-да Америкын 2 самолёт буудажа унагааһан байгаа. Винлинь шадар агаарай добтолгоһоо хамгаалха обороны сэрэгшэд үшөө хоёр американ самолёт унагааһан байба. Жолоошонгүйгөөр тагнуул хэдэг нэгэ американ самолёт июниин 30-да Хайфондо унагаагдаа.

Научна социализмын заршамуудые эшэ үндэһэн болгохо

ПРАГА, июлиин 4. (ТАСС). Чехословакиин газетэнүүд үсэглэлдэр Кремльдэ болоһон совет-венгр хани барисаанай митинг тухай мэдээсэхэ зуураа, коммунистнууд гэшэ бэшэ бэшэ оронуудай социалис байгуулалтын хуби заянда хамаархангүй байжа хэзээшье шадахагүй юм гэһэн Л. И. Брежневэй үгэнүүдые онсо тэмдэглэнэ. «Руде право» газетэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хэлэһэн үгын гол удхые тунхаглаха зуураа, социалис оронууд социально-экономическа ба политическэ талаар нэгэн адли үндэһэ һууритай байһан ушарһаа бата нэгэдэлтэй юм гэжэ тэрэнэй хэлэһэниие тэмдэглэһэн байна.

36 найрамдалда дуратай совет гадаадын политикын шухала алхамууд

БЕРЛИН, июлиин 4. (ТАСС). Мүнөөдэр ГДР-тэ гараһан хэблэл газетэнүүд Москвада болоһон митинг дээр КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, мүн ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Янош Кадарай хэлэһэн үгэнүүдые үргэнөөр толилбо.

Советскэ Союз бүү зэбсэгүүдые яаралтайгаар бүтээхэ ябадал болюулхын түлөө тэмсэнэ, — гээд «Нойес дойчланд» газетэ бэшэнэ. Европодо аюулгүй амгалан байдал хамта дээрээ сахиха системэ байгуулха шухала гэжэ Брежнев тэмдэглэбэ.

Советскэ Союзай ленинскэ гадаадын политикые эрид шууд ябуулаагүй юм һаа, ядерна зэбсэг тараахагүй тухай договор хэзээшье баталагдахагүй бэлэй гээд түс газетэ бэшэнэ.

Братиславада партийна конференци болобо

ПРАГА, июлиин 4. (ТАСС). Братиславаһаа абтаһан мэдээсэлэй ёһоор, мүнөөдэр тэндэ Словакиин Коммунис партиин онсо яаралтай городской конференци боложо эхилээ. Тиихэдээ съездын урда тээхи үе соо түс городой партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсэхэ, КПЧ-гэй онсо яаралтай XIV съездэ ошохо делегадуудые һунгаха болоно.

Эхилэн бэшэгшэдэй рассказууд

Дугар ДЫЛГЫРОВ

ГАЗААҺАА ХҮЙТӨӨР ҺАЛХИЛНА

Үдэшэлэн тээ бороогой орохо бүри түргэдэбэ. Аймагай центрэй захада, «Туяа» колхоз руу ошоһон автобус хүлеэдэг һарабша доро дүшөөд наһанай набтаршаг эхэнэр нэбтэ шобто сохюулшанхай һууна.

Хэршье орой болошоо һаань, ямар нэгэн машина бултайхагүй юм һаа гү, гэжэ найдаһан янзатай.

Һабанан гоожоһон бороогой дуһалнууд эхэнэрэй үргэн уршалаатай магнай дээгүүр мэлмэрһээр, ёнтогор хоёр шанааень дабан доошоо урдаад, нимгэхэн уралнуудынь дамжан, ама руунь орохоо забдана. Тиихэдэнь тэрэ һамган хүндэ хүшэр хара ажалһаа холожо дааритаашаһан багахан туранхай гарнуудаараа аршаад, аршаад абаха юм.

Баймга тойроод шэб харанхы болошобо. Бороошье шааяһаар зандаа. Түмэр харгы зубшан носоһон зайн галнууд бороо манан соогуур һүлэмхихэнөөр гэрэлдэ харагданад. Мүнөөхи эхэнэрэй хүлеэжэ сүхэрөөд, һөөргөө бусахаа забдатарнь, центрһээ наашаа хоёр ялагар галнууд бии болобо. Хараха янзада хүнгэн машина хэбэртэй. Золтой машина һаа абанашьегүй байхадаа болохо юм ааб даа гэжэ һанаһаар харгы дээрэ гараба. Дүтэлэн ерэгшэ «Волга» үнэхөөрөөшье, хажуугаарнь уһа шабар сэсэргэһээр зурагад гээд үнгэршэһэн аад, холошье ошонгүй гэнтэ уг-заг татан тогтошобо.

Шоферой хажууда һуугша баһал дүшөөд наһанай тарган томо бэетэй хүн ута харгыда эсэн алдаад, хүнгэн машинын зөөлэхэн бүмбэлзөөндэ үлгыдүүлэн, даруу аалихаар гунхалзан ябаһан аад, гэнтэ мэгдүү түргэнөөр: — «Байлга!» — гээд шофер руугаа зандараадхёо бшуу. Энэ хүнэй гансашье уршалаагүй сэбэр һайхан нюур дээрэ эгээл мүнөө гайхаһанайшье, баярлаһанайшье, али бахардаһанайшье гү тэмдэгүүдые уншахаар байгаа бэлэй.

Машинын тогтон сасуу тугаараймнай эхэнэр маряатай хүнэй хажууһаа үүдыень нээгээд, ара хажуудань һуушаба:

— Яаһан талаангаар даиралдаба гээшэбиб. Хүлеэжэ ядашоод, хонолгын гэр руу ошохо болоо гү гэжэ һанажа байгаалби. Ехэл һайнта даа, — гэн, натараад унаһан пулаадаа заһаха зуураа, хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Юрэдөө, хүбүүмни үнгэрэгшэ намар комбайнһаа унажа гэмтээ һэн даа. Тэрэнээ эрьежэ ерэһэн аад, һөөргөө бусажа ядашоод ябанаб. Үглөө эртүүр адуулгымни ээлжээн юм һэн. Яарахамни ушаргүй. Эндэхид һаа, магад «Туяа» колхозой һаалишан Доржын Пагмидые танижашье болохот даа...».

Иигэжэ хэнэйшье харюу хэлэжэ үрдихөөр бэшээр түргэ түргэн шашаһаар, танигдаагүй хүнүүдэй нюур хараха һанаатай, урагшаа үлэгэд гэһэн аад, тарган хүнтэйнь харасаараа уулзашан гэхэдээ, аягүйрхөөд гү, али тэрэ хүнэй хурса харасаһаа далтирһандаа гү, гансата абяагүй болошоно.

Машина соо гансата жэн балай болошобо. Гансал «Волгын» гэнтэ гэнтэ дондорхо, тэнгэриин дуугарха, бороогой нэгэ һуладажа, нэгэ шангадажа байгаад машинын орой шабадахань эдэ хоёр наһатайшаг болоһон хүнэй һанаан бодол ойро зуура таһалдуулдаг байба.

«...Яаһаншье түргэн үнгэрэээ ошоно гээшэб даа. Һаял жааханууд ябаа һэмнайбди. Байза, һая гэлтэй аяар тэбхэр. Хорин жэл... Ямархан басаган ябагша бэлэй даа? Ута гүрэлөө гэзэгэтэй гээшэ һэн ха. Хирбэгэр хурса хараса. Шүмбэгэд гэһэн уралханууд... Мүнөөшье ехэ хубилаагүй юм байна. Гансал нюуртань олон уршалаа бии болоо. Бэшээршье хорин жэлэй саадахи залуухан Нагмид зандаа. Залуухан... Магад мүнөөшье хасартаа гансашье уршалаагүй сэбэр сула һамган ябаха һэн аалам? Юун тухай... Үгы нихэдээ юун тухай бодоно гээшэбиб?»

Хүнгэн машина ялхи-ёлхи болоһон харгын шалбааг соогуур гэншэжэ, ёоложо ябаад, улам саашаа жүдхэжэл, жүдхэжэл ябаха юм. Харин мүнөөхи һамган маряатай тарган хүнэй улаан шара духа гэтэшоод, һанаан бодолдо абтанги һуугаа бэлэй:

«Али буруу таняа гүб? Үгы. Балдар мүн аад лэ мүн. Гансал... ехэ таргалшоо юм байна. Тиихэдэ гонзогор ута бэетэй, сэбэр хүбүүн ябагша бэлэй. Харин мүнөө дээдэ эрдэмтэй, заводой директор болонги, ням мэтын зониие тоожо харахаһаа байха, үни мартажархиһан ябана бэшэ гү? Һэ... Хуби заяан гэжэ жэгтэйл юм байна даа. Тиихэдэ Балдарай намайе һамга абаһан һаань, мүнөө магад директорша гүүлэжэ ябаха байгаа һэн ха гүб? Яаһан энеэдэтэй юм. Байза, энеэдэтэй гэлтэй, мүнөө хэн болоод ябаһан аад, өөрыгөө наада барина биб? Һаалишан гү, эрдэмгүй, хара багаһаа гэргэн болоһондоо гү?? Теэд хэн гэмтэйб?..»

Балдар хүндэ хүшэр бодолнуудһаа һалаха һанаатай һуури дээрээ хэды хэды хүдэлөөд үзэбэ. Энэ хүдэлөөнһөөнь, һэриһэн юумэндэл, бүри олон һанаан бодолнууд уураг тархинень улам үрэмдэжэ эхилбэ:

— Жэлнүүд.., Юундэ хүнэй толгойһоо гаража үгэхэгүй жэлнүүд гээшэб? Арбадахи класста һуража ябахадаа нүхэсөө һэн хабди. Хоюулан олохон лэ дуулим намарай һүнинүүдые үнгэргөө бэлэйбди. Нютагаймнай хүбүүд намда атаархагшад һэн. Аа... тиихэдэ мартын найманай үдэшэ байгаа. Тэрэл үдэшэ бэе бэеһээ хэзээдэшье хахасахагүйбди гэһэн тангариг абаа һэмди. Ямар һайхан үдэшэ гээшэ һэм! Нагмид гүлмэр залуухан амисхалаар минии сээжэдэ тон түрүүшынхеэ амилхадаа, «Хүүгэдтэй болоо һаа яахабибди?» гэжэ һураа һэн:

Инаг дуранай ошон галаар ялалзаһан мойһон харахан нюдэнииинь юундэшьеб шүүдэрэй дуһалхануу мэтэ тунгалаг тобшохонуудаар дүүрэшоод байгаа бэлэй. Тиихэдэнь би:

— Шамай заал һаа һамга абахаб! — гэжэ найдуулаа һэм. Һүүлдэнь юун болоо бэлэй даа? Үгы! Энээн тухай һанахашье дурамгүй...

Бороошье замхантаба янзатай. Баглагар хара монсогор үүлэнүүдэй саанаһаа хэлтэрхэй һарын хүнгэн машинын сонхоор шагаахал гэхэдэнь, удаадахи монсогор үүлэнинь мэгдүү түргэнөөр халхалжархина. Энээнһээнь сүхэрһэн һара дахин үрдилдэн бултагашахаа залхуурба хэбэртэй. Машина соо удаан харанхы болошоно.

Нагмид шүрдэгэрхэн гар соогоо буршытар бажууһан сэнхирхэн пулаадаараа сохынгоо хүлһэ аршаад абаха юм:

— «Ямар тиимэ талаангүй хүн байгаа гээшэбиб? Хүбүүтэй болоһонһоо хойшо хуби заяамни огто урагша хараагүй. Тэрэл жэлээ һургуулияа хаяаб. Хүгшэн эжы хүбүүн хоёроо һахяад лэ һууха ажалтай болооб. Саашаа һураха арга болоогүй һэн ааб даа. Хадамдашье гараха хубигүй байгааб. Үхэрэй бригадир Гэпэл намай һамга абаха гэжэ байтараа гэртэхиндээ:

— Хүүгэдые дахуулһан гэргэнээр шүдхэрөө хэхэшниб! — гүүлэхэдээ, дахин намда ерэхээ болёо һэмнай. Харин Балдар нютагһаа тэрьелжэ гараһанһаа хойшо ёһото жаргалаа эдлэжэ шадаа ха юм. Нютагһаа гэжэ, намһаал тэрьелээ гээшэ һэн ааб даа. Намһаа.. Теэд би юундэ Балдарта тиитэрээ этигэдэг, найдадаг байгаа гээшэбиб. Эндэ баһа өөрөө гэмтэй гүб? Али бидэ хоёрой хоорондо ёһото инаг дуран гээшэ байгаагүй гү? Теэд хаанаб тэрэ бэе бэедээ үгэһэн тангаригнай? Тангариг... Хэндэ хэрэгтэй тангариг байгаа гээшэб! Юундэ би жаргалаа эдлэжэ шадаагүй хүн гээшэбиб? Теэд эндэ хэн гэмтэйб?...»

Аяар холоһоо эбхэрэн ерэһэн гомдолой долгинууд, энэ ябагша өөрын наһанһаа урид хүгшэршэһэн һамганай нюдэнһөө гараһан һүүлшынь гашуун хоёр дуһал магад шахагдан гаражашье болоо.

Зүгөөр Балдар гэдэргээ эрьелдэжэ хараха забдагүй, мэнэ һаяхан гүлмэр жаахан ябаһан Нагмидай хорин жэлэй саана мэлмэрүүлһэн баяр жаргалаар халиһан аршаандал амтатайхан байһан аад, харин мүнөө гашуун болоһон хоёр монсогорхон нёлбоһохонуудые, үсэгэлдэр лэ үнгэрһэндэл гэжэ һанаадхихадаа, улаан перец амталһандал, уршагад гээд абана:

«Арбадахи класс дүүргэхэ ябатараа Нагмид хүбүүтэй болоо. Экзаменаа үгэжэ шадаагүй, һургуулиһаа гаргагдаа. Эхэнь манайда ерэжэ, гэртэхиниемни харааг сүүдтэ мэдүүлхэм гэжэ байгаад намай айлгаһан юм гү, али нээрэ хэлэһэн юм гү, занаа захяа һэн. Һургуулидаа ерэхэдэм нүхэдни:

— Нагмидай үбгэн, Нагмидай үбгэн... Арбан юһэтэй аба! — гэжэ байгаад, урагшам ябуулхаяа болёо бэлэй. Хажуугаарнь абамни:

— Толгой сайһан минии нэрэ түрэ бузарлахаа хаанаһаа һанааб ши, үтэр эндэһээ тонило! — гээд хараажа, сохижо эхилээ. Гэртээ һургуулидаашье багтаха арга һалаа һэн. Нагмидтайшье уулзахая эшээ, айгаа һэм. Иигэжэ нютагһаа тэрьелхэ баатай болоо бэлэйб. Бэшэ арга намда тиихэдэ байгаагүй. Үгы! Үгы...»

Үшөөшье олон бодолнууд үнгэрһэн он жэлнүүдые үсэгэлдэрэйнь үдэр хүрэтэр, номой хуудаһа ира һандал, хэн хэнэйнь толгойһо гаража болохо аалам? Зүгөөр за луухан шофёр: «Машинамнай «Туяа» колхозой правлениин ха жууда үни тогтоод байнал», — гэ жэ мэдүүлхэ һанаатай, үлэ мэдэ хоолойгоо заһаадхёо һэн.

Хүнгэн машинашье һүниин ха ранхы руу түргэн шургашоо һэ ааб даа.

Нагмид зэнхэгэр хооһон гэртэ ороод, унтаридаа хэбтэхэ зуураа гэр соонь хүйтэн шэнгеэр һана дахадань, — газааһаа хүйтөөр һа хилналтай, — гэжэ һанаад. Дахи бодожо, үдээ хаб гэтэр татаадхи ба. Тиихэдэньшье гэр соонь дулаа болобогүй. Теэд унтажа ядаж хэбтэһэн Нагмид: «Сээжэ зүрхэ соомни иимэ хүйтэн болошоо юм байна» — гэжэ огто мэдэрхэ дура гүй:

— Газааһаал хүйтөөр һалхилн ёһотой, — гэжэ бэеэ һамааруулх һанаатай һугшаран хэбтээ бэлэй.

Мүн лэ энэ үедэ түргэн гүйһэ машинын нээлгэтэй сонхоор хү тэн һалхинай шуухиран ороод һ лахагүйдэнь тэрэнһээ даараан алд һан Балдар шофертоо:

— Саадахи сонхоёо хаал да — гэжэ захираадхиба. Уданшьегү машина соо бүгшэм халуун бол жо забдана. Тиихэдэнь холын ха гыда һэжэрүүлжэ аяшаршаһа Балдар бүмбэлзүүр диван дээрэ дары һажашоо бэлэй.

Харин тугаарайхи бархага үүлэнүүдһээ мултаржа ядажа яба ша хахад һара мүнөө хурса үзү рээрээ монсогорхон үүлэнэй эрма тэ зоолдошоод һэнжэлдэжэ ба һандал һүлэмхихэн туяагаа та дайдаар дүүрэн сасан байгаа һэ

Гунга ЧИМИТОВ

ХУРЬГАХАН

(Ёгто үльгэр)

Хонгор дайдада бэлшэһэн
Хонин һүрэгэй хойноһоо
Тажаа жаахан хурьгахан
Таахар-таахар бүншэнэ.
Хүдэр бэетэй хонидые
Хүсэжэ арайхан ерэхэдэнь,
Халта эбэрээрээ ёгоодон,
Хажуу тээшэнь үлдэнэ.
Булагай эхиндэ гаража,
Булаигиргүй уһанһаа
Ууха гэжэ байхадань,
Ууса һүбээ руунь мүргэжэ,
Доронь тэрэ хурьгые
Доошонь намнан зайлуулна.
Шэнэхэн зөөлэн ногооеё
Шэмэжэ эдихэ аргагүй —
Һүрэг олон хонидой
Һүүл барин тооһон соо
Хайрата тажаа хурьган
Харшалуулжа ябана даа.
«Муу юумэн
Муудайн толгойдо» гэдэгтэл,
Үйлын үри —
Үнөөхи баарһан хурьгые
Үзэн ядажа бултадаа
Үрсэгэшүүлэн баһана даа.
Хурьган ехэл зобожо,
Хуби заяандаа гомодоно:
«Түрэлхидэйнгөө мэндэ һаа
Түшэглэхэл һэн байгааб.
Хатуу шэрүүн эдээнһээ
Хамгаалхал һэн намайгаа.
Урагша уһаа хатахадаа,
Ураг эльгэн болохо хэнш
Энэ уужам талада
Эгээ намда үгыл даа.
Долдой энэ һүрэг соо
Долооной доройд гүүлэжэ.
Арбанай адаг ябахада,
Амар бэшэл байна даа...» —
Гэжэ бодоод ерэхэдээ,
Гэгэжэ ороно хурьгахан

Алтан дэлхэйн уужамда
Алсаргажа ябаһаар,
«Эрьехэ наран,
Ээлжэлхэ түрэ» гэдэгтэл,
Тажаа мүнөөхи хурьгамнай
Талаан золтой байһандаа
Борбойходожо үндыбэ,
Бодото эрье болобо.
Хаа хаанагүй бэлшээридээ
«Халзан» гэжэ нэрлүүлбэ.
Эгээл энэ үедэ
Энеэдэтэй юумэ болобо.
Анха урдань тажааржа,
Ахир муухан ябаһан,
Харин мүнөө харахада
Хаһатай Халзан эрьеые
Өөрын гэжэ
Өөгшөөхэ,
Манай гэжэ
Маараха
Хонид олон болобо,
Хорёодонь гэрэл оробо.
Зүһэ толбомнай нэгэн лэ,
Зүдэр адлил гэжэ
Заһаһаа абан хонидууд
Залган хэлэдэг болобо.

Хоёр хүлтэнэйш дунда
Хониной зан харагдадаг:
Тажаа гүлмэр ябахадаш,
Таниха туһалха хүн үгы аад,
Түбхинөөд, бэеэ бэелхэдэш,
Түрэлби гэхэ зон олошордог.

ҺОНИРХОЛТОЙ ЛЕКЦИ

«Знание» бүлгэмэй лектор И. А. Марактаев һүүлэй һарын туршада Хориин, Хэжэнгын, Зэдын аймагуудаар ябажа, «45 жэл соо Буряад орондо киноискусствын хүгжэлтэ тухай» 40 гараг лекци уншаба. Лектор дурсагдаһан аймагуудай колхоз, совхозуудта, ой модоной промышленностиин участогууд дээгүүр ябажа, тэндэхи ажалшадые, илангаяа модо урадхуулагшадые, нооһо хайшалагшадые культурын энэ шухала асуудалтай танилсуулһан байна.

Лекцинүүдэй һүүлээр «Сахали шубуун Байгалаа бусана», «Линховоин дуулана» гэһэн богонихон фильмүүд суглараашадта харуулагдаһан байха юм. Лектор өөрөө «Ургын һалбарха үедэ» гэһэн фильмын гол рольнуудай нэгые гүйсэдхэлсэһэн байха. «Буряад тухай фильм» гэжэ И. Марактаевай бэшэһэн материал совет киноискусствые олондо ойлгуулха ябадалда ехэ һонирхолтой байһан байна.

Манай корр.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61

Гор. Улан-Удэ типография управления по печати при Совете Министров БурАССР

Н-01650 Зак. № 609.